

Minnestral

Frederik van Eeden

bron

Frederik van Eeden, *Minnestral*. W. Versluys, Amsterdam 1907

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/eede003minn01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Voorwoord.

Dit schouwspel is geschreven om vertoond te worden. De landschappen en tafreelen kunnen door de moderne tooneel-techniek fraai en zonder storende of lachwekkende onbeholpenheden worden weergegeven. Daarbij behoort muziek, die de schoonheid van het geziene verhoogt en de beteekenis er van verduidelijkt. Wanneer de rechte componist voor dit werk gevonden wordt, zal het een voorbeeld kunnen zijn van het muziek-schouwspel, een genre dat naar de meening van den schrijver meer recht van bestaan heeft, dan de opera, of het Wagneriaansch muziek-drama, dat niet anders dan een meer serieuze opera is. In de opera is het evenwicht, de harmonie, tusschen de samenwerkende kunsten, tusschen schouwtooneel, muziek en dramatiek verstoord, ten koste van de dramatiek, ten bate, maar ook tevens ten nadeele van de muziek. De muziek overheerscht er alles, en lijdt zelf de schade mee.

Een dramatische handeling tusschen personen, die niet mythische of fantastische wezens voorstellen, maar levende menschen, vereischt *het gesproken woord*, duidelijk, wel gearticuleerd, met de subtiele intonaties en inflecties, die in

een hoogontwikkelde spraak zijn ontstaan en hun vaste beteekenis hebben.

Ook het gesproken woord is klanken-kunst, met bepaalde eischen en rechten, en met een vermogen, dat niet door zang of instrumentaal-muziek te vervangen is. Een schouwspel of tooneel-spel waaraan het gesproken woord ontbreekt, kan geen dramatische kracht hebben, het is als tooneelwerk onvolledig, evenals een pantomime.

Het zichtbare en hoorbare kan daarbij wel schoon zijn, en vóór-studie kan het dramatische element eenigszins vergoeden, maar een zuivere, harmonische samenwerking der kunsten is het niet, en het hoogste genot dier combinatie kan het niet geven. Ja, de onevenredigheid zal altijd voor den kunstgevoeligen toeschouwer bemerkbaar blijven en zijn zuivere gewaarwordingen door min of meer komische contrasten bederven.

Wie niet aan 't genre gewend is, zal een opera, ook zelfs een Wagnersch-muziekdrama onbevredigend vinden en de enkele muziek en het enkele drama verkiezen.

Dit bewijst niet, dat een combinatie met verhoogd schoonheidseffect, onmogelijk is, maar alleen dat ze in dit geval onevenredig, onharmonisch en daarom onbevredigend was.

Muziek en gesproken woord mogen elkander in het muzikale, of muzikaal-geïllustreerde tooneelspel niet *vervangen*, maar behooren elkander *af te wisselen* in dier voege, dat de muziek van het onzichtbare orkest alleen dan klinkt, wanneer er niet gesproken wordt, en nooit de dictie overstemt of onduidelijk maakt.

Vóór het opgaan van het scherm bereidt de muziek den

VII

toeschouwer vóór, en zoodra het tafreel zichtbaar is, geeft ze het karakter van het geziene weer, de schoonheid en beteekenis ervan verhelderend en versterkend. Zoodra het spreken begint verstomt ze, of begeleidt zeer zacht, zoodat goed wordt verstaan wat gezegd wordt. Wat beteekent dictie immers, waar ze, zooals in al onze opera's, eenvoudig overstemd wordt? Wat heeft men aan woorden die enkel zangklanken worden? Dit is de taal schenden en vernielen.

Is het geen miskennen van poëtische taal-schoonheid, een bewijs van den achteruitgang van de kunst van het woord, als men meent de rythme en de intonatie van een vers geheel te mogen veranderen? er een *gezing* van te kunnen maken, zonder schade aan 't effect? Een dramatisch gedicht is geen gezang, en kan nooit tot gezang gemaakt worden zonder het te bederven en er geheel iets anders van te maken. Zal men een schilderij kunnen verbeteren door er andere kleuren voor te gebruiken? en is het zingen van een gedicht niet het totaal veranderen van zijn hoofd-elementen: klank en rythme?

Iets anders is het waar het geldt het lyrisch lied en het koorgezang. De dichter bedoelt deze als gezangen, en de woorden die hij geeft, zijn slechts een *deel* van het volkomen kunstwerk. Een lied of koor moet gezongen worden, en krijgt zijn hoogste schoonheidseffect door den zang.

Waar dus in een tooneelspel lyrische gedeelten of koren voorkomen, daar gaat de orkestmuziek mede, maar daar is dan ook geen actie, maar stemming of beschouwing.

Zoodra echter de dramatische handeling weder voortgaat, daar treedt het zuiver muzikale element terug, keert als 't

VIII

ware in tot haar eigen geheimvolle domeinen, en laat den mensch aan 't woord. Zoodra de menschelijke spreekstem weder rust van den strijd der driften, komt de bovenmenselijke taal der muziek en verlicht en beschouwt, en tint al het gebeurde en geziene met den stemmingsgloed uit eigen sfeer.

3 Augustus 1907.

F.v.E.

Eerste tafereel.

*Er vormt zich, voor aandachtige toeschouwers,
uit stilte en duisternis een vizioen,
geleid'lijk dagend, eerst nog schemergrauw,
maar langzaam toonend fijne, schoone kleur,
die onbemerkt ontbloeit, zooals een roos
ontluikt, die men toch niet bewegen ziet.*

*Een lieflijke muziek gaat daarmee samen
en opent uwe harten voor het beeld,
dat uit de wereld van een andre ruimte
en van een andren tijd uw aardschen blik
verkwikken komt. In vizioen, en klank
herkent ge 't schoon dat op Italie's bodem,
ten tijde van Florence's oudsten bloei,
de kunst'naarsziel verrukt heeft en bewogen.*

*Een bouwwerk fijn en wonderbaar voltooid,
niet groot, maar slank en edel van verhouding,
gansch van blank marmer, rijklijk ingelegd
met zwarte, roode en grauwe steenfiguren,
rond de kolommen purpre passie-bloemen
en in de verte, door lichte openingen
der zuivre bogen, lacht een zoet verschiet,
een zonnig stroomdal, tusschen groen-bewassen
boomrijke heuveln, onder blauwen trans.*

*Daar ziet men statige gestalten gaan
en kinderen spelen op bebloemde wei
met schaap en hond, en ook nog menig tempel
heft er op blanke zuilen 't gouden dak.*

*Gansch op den voorgrond zit, op marm'ren zetel,
in ruim gewaad van roode en groene kleur,
Dante Aleghieri in gepeins ter neer.
In dit tafreel, zes eeuwen na zijn dood,
beeldt hij ons zijn onsterflijk zielewezen,
en neerziend op onze aard, klaagt hij aldus:*

DANTE.

Hoe anders - O hoe anders - eeuw'ge Vader!
zijn uwe werelden, is Uw bestaan
dan d'ijdle mensch, die enkele jaren leeft,
bevatten kan.

Wat zijn nu de gedachten
die ik eens als heil'ge waarheid heb verkondigd,
mij meer als spinsels van een vlucht'gen waan?
Al wat ik eens als wezen heb gebeeld,
in donkren gruwel of in lichte pracht,
wat is het meer dan schijn? Gij booze waan,
die ons zóó insluit dat wij U niet zien,

die ons zóó boeit dat wij u niet gevoelen,
wel zijt gij meer dan alle smart te vreezen.
Wat foltring in de laagste hellekringen
die 'k boven uwe schijnvrêe niet verloor!

En nu! - nu ligt mijn aardsche leven daar,
een volgeschreven boek, dat ik doorblader
in deze rust van smarteloos bestaan.
En ach! geen blad of 't laat mij onvoldaan.
Geen daad die 'k niet wou herdoen, en geen woord
zonder den wanklank van onwetendheid.

Nu is mij eigen, in de lichte sfeer,
het stille leven, dat bij 's lichaams val
ons overblijft, als de gedragen toon
die nagolft van gesprongen snaar - en nu!
nu lijd ik al wat deze ziel kan lijden
in zachten weemoed, droeviglijk verlangen,
omdat ik niet meer lijden kan als ééns
toen ik om Gods wil in het lichaam vocht.
En nu, helaas! nu reikt mijn stem niet meer

tot wie daargints op droeve wereld dolen,
 en wat ik voor hen neerschreef, in den nacht,
 met handen trillend en met brandend oog
 als gaaf van eeuw'ge waarheid, ter verlossing,
 het ligt daar star en onveranderlijk
 en spreekt zijn zelfde woorden in hun midden,
 ondanks mijzelf, ondanks mijn beter weten,
 ondanks de gansche macht van mijn verlangen.

O, Beatrice, zuster en getrouwe,
 gade en gezellin tot in alle sferen,
 wier woorden mij als droppen dauw verkwikten,
 één met mij als nooit twee op aarde waren,
 mij tot herstel in elke wankeling,
 mij tot verheldering in alle duister,
 Kom Beatrice!

*Zacht roept hij 't en innig,
 en bij het zwijgen van zijn mond verheft
 terstond zich weer de lieflijke muziek,
 die met den klank van harpen en violen
 de kracht van al dit oogenschoon vermeert.
 En zie, zij komt, de hoogverheven vrouw,*

*gebenedijde koningin der liefde,
 de zegenbrengster, ongelijkbaar voorbeeld
 der minnares, voor alle menschgeslachten.
 Zij komt, doch schrijdt niet aan, van hier of daar,
 maar als een witte wolk in zomerlucht
 wordt uit doorzichtig blauw, zoo ziet men haar
 vlak bij haar edelen geliefde worden,
 van lichte schim, tot scherp en kleurrijk beeld.
 Zij staat en draagt met haar twee blanke handen
 dicht aan haar lijf de witte lelie-bloem.
 Haar kleed is lichtblauw, wit en goud. Muziek
 duidt aan met blijden toon haar vreugdrijk wezen.
 Totdat bij 't luiden van haar wondre sprake
 alle geluid van luit en veël verstomt.*

BEATRICE.

Wees niet te gretig en ontspan uw ziel.
 Het al te straf verlangen keert zijn kracht
 verwoestend tot zichzelf en werkt niet uit.
 Zoo smaadt ge nu uzelf en wat ge deedt
 uit te sterk willen, en ge doet u onrecht.
 Uw woord was schoon en doet nog elk geslacht
 weer uit den doodslaap van vervuiling rijzen,
 en dankend staren in den blanken gloor,
 die door den wolken sluier levend glanst,
 Wij wisten beter niet en wij getuigden

naar onze kennis en wij dienden God.
En nu, in dit stil droomenland veredeld,
blijven wij dienen, tot den jongsten dag.

DANTE.

Maar zie, hoe 't op onze aarde woelt en gist.
Hoog staat de vloed aan d'ingevreten boorden,
en op dit tijdstip kan de hand eens kinds
den opgestuwden stroom zijn richting geven,
hetzij ten zegen in bepaalde baan,
of ten verderf de landen overspoelend.
O, mocht ik eenmaal nog het zoete lijden
om onzen Heer, in 't lichaam ondergaan,
en hen op aarde, met één machtig woord,
dien snooden vrees voor smart en pijn ontnemen
dien 'k opriep door mijn helsche gruwelbeeld.
Mocht ik nog eenmaal van uit hier getuigen
dier waarheid, die ik levend hier doorleef,
dat vreeslijker dan alle hellepijn
die dood der waan is, die geen smarten voelt, -
dat er ook in het allerdiepst der hel

geen leed wordt zonder heilrijk doel geleden,
dat ook de zwaarste schuld God's min niet dooft
of ons zijn al-toegankelijk hart versluit.

'k Wou hun toeroepen, met een stem zoo sterk
als drong de zware kracht van alle woorden
die ik ooit neerschreef, in dit ééne saam:
Leeft groot, helpt God, weest schoon en weest heldhaftig,
Vreest smart noch hel, maar vreest den waan alleen!

BEATRICE.

Geliefde, ook de geringste rimpeling
van willend leven plant zich eindloos voort.
Zelfs in dit teedre leven na het sterven,
waar alles is als de echo na de stem,
tusschen zacht beekgeruisch en bladgefluister,
waar onze wil den vasten greep verloor
op 't sterk gewoel, waaruit wij zijn ontstegen,
ook hier vermag de wil te doen bewegen,
zoo niet door daden, dan toch door gebed.

DANTE.

Mijn zoete leidster, help dan nu ook thans,
 zooals gij altijd mij geholpen hebt,
 om mijnentwil niet, maar om hen die zuchten,
 en bid met mij om éénen liefdestraal.

*Hij buigt het hoofd, de handen voor 't gelaat
 en zinkt op een knie neer; maar Beatrice
 heft ooge en aanzicht opwaarts als zij bidt.
 En de muziek verklankt hun heil'gen drang,
 hun zachte smeeking die de wijding tempert.
 Tot achter hen de blinkende gestalte
 van eenen engel zichtbaar wordt, in kleet
 van blindend geel, - en zijn troostrijke stem
 maakt met het schoon geluid van zeggend spreken
 den zang der vedel-melodiën stil.*

DE ENGEL.

Zie op! - gij goede en zeer getrouwe knecht!
 Ik breng u troost - en meer - ik breng u zegen.
 Troost zij het u te weten dat uw werk
 was goed in Gods oog, schoon door Waan getint.
 Gij hebt gehoorzaamd en gediend als geen -
 en wat er ook voor aardse walm moog kleven
 aan uw werk, als aan alle menschenwerk -

de schoone vlam verlicht en brandt voor eeuwig.
 Ten zegen dit: daar uw gebed zoo nauw
 zich aan den eigen wil des Vaders sluit,
 wordt u gegund uw wil te doen gevoelen
 tot in het woelend levensspel der aard,
 u wordt de macht gegeven, van uit hier
 werking te doen in 't menschelijk bewegen.
 Gij moogt van hier die kinderhand bestieren
 die over 't stroomen van den vloed beschikt.
 Een knaap wordt u gewezen, dien gij zult
 roepen en sterken met uw hemelsch woord
 en wijzen tot den hoogen strijd.

Zijn naam
 zal Minnestral zijn, volgens uw gebed.

De bode heft de hand en zwijgt.

In ootmoed

blijven de twee en peilen hun geluk.

*Plechtig verheffen zich de volle tonen
 en stroomen saam als tot belofte en dank.*

*Dan deinst het scherp en kleurlicht vizioen
 weer langzaam tot volslagen duister weg.*

Tweede tafereel.

*Nu prijkt terstond een zacht-verlicht tafreel
 vol vreedzame bekoring voor uw oogen.
 Een boerenhoeve aan voet van 't Hollandsch duin,
 in zwaar geboomt rondom, de Westerlucht
 vlamt rossig-gulden boven 't eik-struweel
 dat op den duintop groeit. Vooraan, in schaduw
 ligt, riet-gedekt en wit-gemuurd, het huis.
 Blauwe melkimmers, wit geschuurde klompen,
 goud-blinkend koperwerk op 't gele straatje,
 en donker-groen met helrood hart de luiken.*

*Govert Mattijs zit met zijn vrouw voor 't huis
 op groene bank, rookt zwijgend, en betuurt
 zijn weiland met het zwart- en witte vee.
 In zijn gebruind, gebaard gezicht zijn de oogen
 dieper van blik dan bij den simplen boer,
 zijn vrouw heeft ook het plomp-boersch wezen niet,
 maar in den zilv'ren kap met blauw-wit gaas
 een bleek en fijn gelaat met streng-ziende oogen.
 De merel kweelt zijn weeke melodie
 van hoogen boomtop, onder 't frissche ruischen
 der popelblaren in den zachten wind.
 De dorpsklok meldt den avond in de ronde
 en verre en na loeit droomerig het vee. -*

*Nu schrijden langzaam en wijd-stappend aan
de melkmeid en de knecht, elk twee volle emmers
aan 't blauwe schouderjuk omzichtig torschend.
Op ontevreden toon zegt de boerin:*

VROUW MATTIJS.

Waarom komt Joost nou weer zoo laat achteran?
't Is of die jongen nou nog altijd niet melken kan.
Is z'n emmer omgeschopt? staat-ie weer te droomen?
Het-ie misschien een boek tusschen de koeie meegenomen?

MELKMEID.

Net toen-ie Witkop gemolke had
kwam heel gemodereerd langs het kerkhof-pad
dominee Mertens an wandelen.
Nou, Joost en hij hebben altijd wat te verhandelen.

VROUW MATTIJS.

't Is wat moois. - As nou de dauw op z'n melk slaat
dan wil die vast weer niet boteren morgen. -
Kon jullie hottentotten daar niet voor zorgen
dat zoo'n jongen z'n tijd niet te verbabbelen staat.

KNECHT.

Wel zeker! 't Is nog al een goed gedresseerd hondje.
Roept 'm zelf, moeke. Hij het maling aan ons twee.

VROUW MATTIJS.

Jelui praat 'm allemaal naar z'n mondje.
Z'n vader voorop.

GOVERT MATTIJS.

Stil wijf, wees maar tevree.
Daar komt-ie al, samen met den dominee.
Die leert 'm zeker hoe je bidt en preekt -
Ik geloof vast, dat er in Joost ook een dominee steekt.

VROUW MATTIJS.

Zeg er es, Govert, - ben je niet fiksche?
Wie mot er dan zorgen voor de plaats en voor 't vee?
Joost blijft een boer, hoor! - Vooral geen dominee.
En dan zoo'n dominee als deze, dat is een vent van niks.
Een sufkop en 'n femelaar zonder pit, -
die nota bene voor den paus, voor joden en atjineezen bidt.
Ik word draaierig in m'n maag, als ik de man hoor preken.
He-je-m ooit van de eeuwige verdoemenis hooren spreken?

Of van de uitverkiezing - of van Adam's val
 Of van de twaalfduizend hemelsche legioenen?
 Hemelsche goedheid! daar heb je 't nou al!
 Daar loopt de rekel weer zonder kousen of schoenen.
 en zonder pet op z'n kop. Hij lijkt wel mal.

*Joost komt, de boord' volle emmer in de linker,
 de rechterarm recht heffend tot balans,
 terwijl zijn heldere en aandachtige oogen
 van onder 't ruige, blonde lokkenhaar
 strak naar den spreker naast hem zijn gericht,
 wiens woord hij méér acht dan 't gekijf der moeder.
 Een teng're knaap in blauwe boeren-kiel,
 maar rad van wezen, fleurig van gelaat,
 en als een vogel blij en klaar ter sprake.*

VROUW MATTIJS.

Wat mot dat nou weer, met die bloote pooten?
 en waarom kom je niet terstond?
 Je ziet er weer uit als een vagebond
 en de melkemmer heb je natuurlijk niet gesloten.

JOOST.

Niks geen nood, moeke, dat komt alles wel goed.
 Ik heb eelt voor schoenen en haren voor een hoed,

En wat ik vandaag melk, dat botert morgen
daar zullen mijn vrindjes de kabouters voor zorgen.

GOVERT MATTIJS.

Nou geen mallepraat, Joost, je doet voortaan
net as Geurt en Zijtje je klompen aan.
En je mot ook een pet, als ieder landbouwers-zoon dragen,
en je niet anstellen als een jongen uit 'n woonwagen.

JOOST.

Ik stel me an, tot al wat ik kan,
tot edelman heb ik me angesteld
tot baars in de sloot, tot reiger in 't veld,
was ik maar sterker, was ik maar wijzer
ik stelde me-n-an tot Koning of Keizer.

GOVERT MATTIJS.

Nou, dominee, hoor dat nou eens an,
Maak daar nou maar een boer of een dominee van!

DOMINEE MERTENS.

Goeien avond saam. - Ja Moeke, ja Govert! beste vrind
jelui hebt een wonderlijk, onhandelbaar kind!

De goede God alleen weet wat er uit groeien zal -
maar voor een dominee deugt-ie zeker minst van al.

VROUW MATTIJS.

Niks geen kunstjes hoor, of donderjagerij,
Joost wordt een boer, en daar blijft het bij.

DOMINEE MERTENS.

Misschien dat er een harddraver in 't veulentje steekt.

GOVERT MATTIJS.

Als het maar niet voortijds z'n pooten breekt.

JOOST.

Harddraven wil ik wel, maar zonder ruiter.
Morgen word ik achttien jaar.
Vagebond blijf ik en vrijbouter.
Wie me wil vangen, die volgt me maar.

*Nu volgt hij meid en knecht in 't achterhuis,
daar wordt de melk in frisschen, koelen kelder
in pannen van rood aardewerk gestort,
en zachter spreekt de strenge boerenvrouw:*

VROUW MATTIJS.

Wat denk je, dominee? zou 't nog beetren,
Ik ben waarachtig beu van 't schelden en veetren.

Maar 't helpt me geen steek, hij praat of houdt zich stil,
en lacht en zingt en mijmert - maar doet wat-ie wil.

DOMINEE MERTENS.

Een vlugge kop heeft hij, hij is recht weetgierig,
maar ook eigenwijs, en veel te weelderig en wierig,
Ik ben niet zoo straf en fijn, dat weet jelui wel,
Maar Joost kan dingen zeggen, waar ik van ontstel.

VROUW MATTIJS.

Och dominee, u moet ook wat straffer donderen.
waarom preekt u ook nooit over de Hel,
of over Satan en de Apokalyptische wonderen...?

DOMINEE MERTENS.

Ik moet weten wat ik zeg, vrouw Mattijs
Ieder vogeltje zingt zijn eigen wijs.

En Joost spreekt, de emmers spoelend bij de pomp:

JOOST.

Mag ik dan ook mijn eigen liedje niet zingen?

GOVERT MATTIJS.

Als-ie zoo'n goeie kop heeft, moet-ie maar bij de kweekelingen.

JOOST.

Waarom geen kellner of begrafenisbidder?

DOMINEE MERTENS.

Hij moet op een strenge school, anders wordt
hij hoe langer hoe wilder

VROUW MATTIJS.

Hij wordt boer.

JOOST.

Nee moeke, dolende ridder,
en als dat niet lukt, dichter en schilder.
En heel misschien alle drie in één.

VROUW MATTIJS.

Goeie genade!! waar moet het met jou heen?

JOOST.

Waar het heen moet? naar de sterren, niets meer of minder,
Ik heb al een afspraak met een kever en een vlinder.
Maar 't heeft geen haast, want de een is nog maar 'n pop,
en de ander vreet nog het hout van onze drempels op.

VROUW MATTIJS.

Wat zeg je daar? - is dat stinkend goedje weer in 't hout?

JOOST.

Als je lief bent, Moeke, en me vertrouwt,
en me laat leven net naar m'n zin,
dan stuur ik hen allen het bosch weer in -
dan valt er geen spinnekop meer in je schoot,
dan kruipt er geen oorwurm meer over je brood,
dan komt er geen luis in je rozen
en geen wurm meer in je frambozen, -
maar dan moet moeke schikkelijk blijven
en niet meer bij alles knorren en kijven.

VROUW MATTIJS.

Wat nou weer, jongen? - Dat klinkt waarachtig wel
of je je toelegt op satans-spel....
Wat zegt u, Dominee, - de Heer zal ons bewaren
is dat geen zwarte kunst?....

DOMINEE MERTENS.

Kom, gekheid, moeke -
Zooveel moet je daar niet achter zoeken -
Dat was goed voor twee-driehonderd jaren.
Maar wij leven in een verlichten tijd,

en Joost heeft het maar zoo schertsenderwijs gezeid.
Hij is een ventje met erg veel fantasie.

GOVERT MATTIJS.

Dat 's heel mooi. - Maar eet daar eens van!
Of fantaseert-ie ook spek in de pan?
En had ik er nou nog maar twee of drie
dan bleef er nog iemand voor 't hooien en mesten -
Nou zit ik er met één - wel 'n bovenste beste
maar per abuis een genie.
Joost, praat nou eindelijk ééns as 'n mensch,
Wat moet er van je groeien? Wat is je wensch?

En Joost, met oogen flonkrend als twee sterren:

JOOST.

Mijn wensch? Durft Vader die te hooren?
Mijn echte wensch? - Schrik niet. Hij is groot.
Wat al te groot misschien voor Vaake en moeke's ooren.
Ik wil een held zijn, ik, Joost Blootepoot -
ik, ridder Zonderpet, een heerlijk held,
't kan me niet schelen wáár, in duin, in 't veld,
bij mensche in stad of bij de meeuwe op zee.

DOMINEE MERTENS.

En tegen wie wou ridder Joost dan vechten?

JOOST.

Dat weet ik nog niet, dominee.
Maar u zei gisteren zelf, de wereld is vol slechten,
en 't menschenhart vol kwaad en boosheid,
dan vind ik stellig mijn karwei.

VROUW MATTIJS.

't Is zond, hoe komt zoo'n aap er bij -
't zal je nog slecht vergaan, met al die groosheid.

GOVERT MATTIJS.

Ei wat, wijf, laat het kind z'n meug.
Dat wordt bepaald een fijn spektakel
als ridder Joost op zoek gaat van mirakel,
met een hooigaffel en een pan-deksel, te paard op onze zeug,
en de zestien kleine keutjes achteran.

JOOST.

Ja, lach nou maar vader. Je snapt er toch niets van
Maar dit snap ik al beter, hoe meer je zegt -
dat er een arends-ei in jouw kippenhok te broeien is gelegd.

GOVERT MATTIJS.

Wel jou dondersche vlegel!

JOOST.

Wat moet je me dan plagen!
De makste koe zal geen sarren verdragen.
Ik word ook stouterig, hoor, al ben je me-n-eigen vaar.

DOMINEE MERTENS.

Foei, Joost, dat is gansch tegen onze heilige leer:
Denk aan het evangelie-woord:
vergeld kwaad met goed, en geef uw ouders eer.

JOOST.

Best mogelijk, dominée - maar helden doen er niet naar,
die slaan er op, waar 't behoort,
en hebben zich nooit aan hun ouders gestoord
als ze heldenplicht moesten vervullen.
De heilige leer is heel goed voor de knullen
maar de helden moeten er wel tegen zondigen.
Jezus zelf heeft ook zijn ouders niet gevraagd
of hij het evangelie mocht gaan verkondigen,
anders had-ie misschien levenslang geschaafd en gezaagd.

DOMINEE MERTENS.

Ventje! Ventje! Ventje! wat jij al te zeggen waagt!

JOOST.

En dan die dappere heldenmaagd,
waarvan u mij laatst de historie liet lezen
en dat mooie portret nog vandaag hebt gewezen,
die melkmeid, die den koning ging kronen
die durfde ook zoo noodig de tanden wel toonen
Hoor je vader! een melkmeid.

DOMINEE MERTENS.

Een herderin.

JOOST.

Da's eender. Ze ging zóó van achter haar vee
met de prachtige ridders van 't leger mee,
naar den koning, tegen haar ouders d'r zin.
Toen vond ze in een kerk, achter 't altaar bewaard,
haar schitterend schild, en haar blank, scherp zwaard.
en haar vlag met de zilveren lelie.
Toen hield ze zich óók niet, dominee,
aan de woorden van 't Evangelie,

Ze zei niet: geef die lui goed voor hun kwaad,
maar ze zei: slaat ze raak! als een braaf soldaat!

VROUW MATTIJS.

Is 't nou eindelijk uit, met je kwajongens gezwets?
'n mensch zou den tijd verzuimen met dat geklets.
Allo, naar je nest! 't is om drie uur weer dag.
En Joost, weetje waar je wel om denken mag?
den Heere Heere in ootmoed te smeeken
je te zuiveren van je zonden en gebreken.
Je bent vol rotheid en voosheid
een stinkend vat vol boosheid -
vol arglist, trots en hoovaardij,
Je most je schamen, leer dat van mij!

JOOST.

Nacht moeke, nacht vader, nacht Dominee!
Wel te ruste samen.

En in het huis gaand neuriet hij welluidend:

JOOST.

O Heere, Heere, die mij kent,
'k moet mij van moeke schamen

Maar 'k ben 't van eiges niet gewend
leer mij mij schamen, amen!

VROUW MATTIJS.

't Is wat te zeggen, dominee, je eenigste en dan zoo astant,
en 't blijft toch eigen vleesch en bloed, je naaste verwant -
M'n hart van hem lostrekken kan ik niet.

DOMINEE MERTENS.

Waarom ook Vrouw Mattijs? Juist door 't verdriet
weet je dat je kinderen hebt om te beminnen.
Ze kosten je pijn als ze 't leven beginnen,
en dan nóg eens, als ze van je zij gaan. -
Dat is hun tweede geboorte, waardoor ze vrij staan.

GOVERT MATTIJS.

Bij die tweede geboort doet de vader ook mee.

VROUW MATTIJS.

Allo, Govert, 't wordt donker - de boel moet dicht.
Komt u niet even binnen, dominee?
Op 'n kommetje koffie?

DOMINEE MERTENS.

Wel verplicht -

Maar de vrouw wacht met thee op de pastorie.

VROUW MATTIJS.

Nou, wel thuis dan.

DOMINEE MERTENS.

Goeie nacht saam.

GOVERT MATTIJS.

Wel te rusten, adie!

*Nu gaan de menschen allen van 't tooneel.
Het donkert stadig aan en wordt al stiller.
Het lijster-lied en rund-gebulk verstomt,
de waakhond draait zich, ramlend met zijn ketting,
voor 't hok ineen. Daar slaan de luiken dicht,
een mat, oranje lichtje gloort daarbinnen,
dan alles stil en donker.*

*'t Frisch geruisch
van 't popel-loover wordt een zacht gefluister
bevend van geheimzinnige verwachting -
en ziet!.....*

*daar ginder heft aan de oosterkimmen,
achter de rei knotwilgen, die als schimmen,
zwart, met van schrik wijdstaande haren, staan,
de blanke heerscheres der Nacht, de Maan,
haar groot, goud-pralend, schaduw-vlekkig schild.
Nu is 't haar tijd, het leven, nauw verstild,
begint op nieuw, onder haar kalm regime,
veel schuchterder, zacht-ruchtiger te ontkiemen.
Alsof een nieuw bestaan verkondigd wordt,*

*lispelt het lisch, de schemer-kever snort,
 het zucht en knapt en ritselt hier en ginder,
 maar al gedempt, als 't fladderen van een vlinder.
 Voorzichtig aan, voorzichtig aan beginnen
 de vorschen, één voor één, hun blijde zinnen
 te melden aan hun makkers, tot ze staken
 op eens, als zelf verschrikt door 't luide kwaken.
 Het uilsjong piept, zacht-klaaglijk en beschroomd,
 als knarste een roest'ge windvaan in 't geboomt'.
 Het altijd hongrig vee, met zwaar geblaas
 graast hoorbaar in de weide, vreemd geraas
 van raatlend, zacht gesnor trilt van den rand
 der duinen, men hoort niet van welken kant,
 dat's de verliefde nachtzwaluw, straks klinkt
 spookachtig wiekgeklap en schielijk blinkt
 zijn witte slagpen in de manestraal.
 Het gras en 't duinhelm schijnt een eigen taal
 te fluistren en te preev'len, zeer bijzonder,
 die spreekt van werelden vol weelde en wonder.
 Prieeltjes mos-bevloerd en veil-omlooverd,
 worden tot aard'ge zaaltjes omgetooverd
 waar witte motjes zweve' in 't zilverlicht,
 en allerlei geschiedt wat mensch-gezicht
 noch mensch-gehoor kan speuren.*

Luister wel!

*men doet het u vermoeden door fijn spel
 van snare' en zoete keeltjes, vaag en teeder,
 als waarde 't op en neer en heen en weder,
 door duinvallei en bosch en struikgewas.
 Nu glanzen blauw'ge vonkjes op den plas,
 waar kattedoorns rondom en valeriaan
 bleek-schermig boven schaduw-grotjes staan,*

*waar gij den sterken nacht-âam snuiven kunt
scherp-zoet gekruid door thijm en kruizemunt.*

*Daar knarst aan 't huis een roestige scharnier,
de waakhond roert zich niet - zacht, op een kier,
opent boven aan 't kaashok zich een luik,
er komt een bloote voet te zien, ter sluik
gluurt een blond hoofd voorzichtiglijk in 't rond,
dan komt Joost gansch, zit schrijlings, springt te grond,
streelt de hond vluchtig en lucht, als een hinde
ijlt hij de stammen langs, van olm en linde
rondom het huis, en 't zandig paadjen op
dat als een blinkend lintje naar den top
der duinen voert. Daar staat hij stil, en giert
zooals de moederkieft die 't jong omzwiert,
driemaal herhaald, innig en smachtend lang.
Op zijnen roep antwoordt een zacht gezang.
En een rank meisje, op klompen, in wit mutsje,
komt van het duin, in blanke maneschijn.
Ze is van 't naaste visschersdorp aan zee.*

RENSJE.

Nou is 't al in de zomermaand.
Nou komen de vogeltjes uit.
De bijtjes halen de honing binnen,
Nou gaan we-n-een eigen woning beginnen,
En Rensje wordt de bruid.

JOOST.

Dag Rensje!

RENSJE.

Dag Joost!

JOOST.

Wat heb je meegebracht?

RENSJE.

Klompen voor jou.

JOOST.

Ben je niet goed?

Je weet dat Joost ze toch niet aan z'n voeten doet.

RENSJE.

Als we trouwen, moet je wel een hoed,
en schoenen en een das en handschoenen dragen.

JOOST.

Als we trouwen.....

RENSJE.

Zouden we dat dan niet doen?

JOOST.

Ik weet 't niet, Rensje, ik wou 't juist Woudvader vragen,

't Is me zoo vreemd vandaag.

RENSJE.

Krijg ik geen zoen?

JOOST.

Dáár, lieve Rensje! - Woudvader! Woudvader kom!
en breng al je vrindjes en kindertjes,
van de duinen, van de zee,
van het bosch, van den akker,
elven, kabouters en geesten van vlindertjes,
Witje, Citroentje, Weeskind, Kralenkakker,
Zandoogje, Pauwoogje, Berkentak -
en de wijze Bijenkoning mee, -
want och! ik ben niet op mijn gemak.

RENSJE.

Wat scheelt je jongen?

JOOST.

Ik wacht... ik verwacht....
Er gaat iets geweldigs gebeuren van nacht.
Zie de maan eens kijken, die weet er van, -
hoor je, hoe de wind het aan 't helm vertelt?

En zie je die bloemen wel, ginder in 't veld?
 die knikken van ja - die hebben 't vernomen,
 en wat bibbert het blad van de popelboomen -
 die begrepen 't óók al, - wat gebeurt er dan?
 Woudvader! Woudvader! - wat gaat er komen?

RENSJE.

Daar is ie, Joost, ik zie hem. - Ik ben bang.

JOOST.

Niet bang zijn, Rensje, hij doet niets, hij is goed.
 Hij weet zooveel, dat ik nog leeren moet,
 je weet niet hoe ik daarnaar verlang.

*Het loof van 't akkermaalshout ritselt even
 en uit de donkre schaduw, waarin zweven
 doodstille vlindertjes, komt een gezicht
 met zilvren haar en groenen kroon aan 't licht.
 Woudvader's kleed is zacht en rijk getint
 als levermos, dat ge op den boombast vindt,
 geel, grijs en groen, zijn kroon is donker mos,
 geitblad en klimoprak voltooit zijn dosch.
 Hij spreekt, als dieren spreken in een droom,
 de twee antwoorden met eerbied'gen schroom.*

WOUDVADER.

Hoe gaat het kindertjes?

JOOST en RENSJE.

Goed, Woudvader!

WOUDVADER.

Goed?

Dat 's gelukkig. Mij ook. Maar heel oud, verschrikkelijk oud.
Waarom riep je mij zoo? Ben jelui nog niet getrouwd?

JOOST en RENSJE.

Neen, Woudvader, nog niet.

WOUDVADER.

Maak dan wat spoed.
Anders komt er niet van.

RENSJE.

Ach, waarom niet?

JOOST.

'k Wist het wel, Woudvader, wat is er op til?

WOUDVADER.

Weet je 't niet? Weet je 't niet? Wat ieder beestje ziet?
Zijn dan de wind en de grashalmen stil?
Allemaal weten ze 't, al den drommel,
Krekel en spinnekop, haas en hommel.

JOOST.

Is Witje hier?

WOUDVADER.

Hier is Witje.

JOOST.

En Citroentje?

WOUDVADER.

Hier.

RENSJE.

Ik zie ze niet.

WOUDVADER.

Hier! Hier! Ze geeft je 'n zoentje.
Kijk dan toch. Voel dan toch. Heb je geen zinnen?
Vraag maar, dan antwoord ze. Opgepast, Witje!

JOOST.

Vlindergeest! Antwoord me, antwoord, ik bid je!
Wat gaan vannacht voor wondren beginnen?

WITJE.

Een wonder zonder wederga
is gauw op hand en schriklijk na:

verheerlijkt wordt een menschenkind,
de rozen zeiden 't, en de wind.

JOOST.

Rensje, Rensje, ik ben 't, ik....
O Rensje!....

RENSJE.

Stil toch, jongen, waarom jij?

WOUDVADER.

Wil je meer weten, hoor dan een oogenblik,
Nu wil Zandoogje spreken. Luister!
die zegt het licht fijner en juister.

ZANDOOGJE.

Wij weten 't van de zee,
wij weten 't van de wolken,
er komt een groote vrêe
op alle menschenvolken, -
als onze vlerken fraai en fijn
zullen de sterke menschen zijn.

JOOST.

Is Bijenkoning er niet? - die weet àl.

Die weet, wie verheerlijkt worden zal.

WOUDVADER.

Bijenkoning, kun je 't weten?
Hoe zal dit menschenkind heeten?

BIJENKONING.

Zijn naam zal wezen: Minnestral.

RENSJE.

Hoor je wel, Joost. Jij niet! - Ik ben blij.

JOOST.

Ik ben 't toch. Ik voel 't.
Bijenkoning, wie wordt bedoeld?

WOUDVADER.

Komt, Elven, geeft hem troost.
Zegt het dan allen saam.

ELVEN.

Joost is Minnestral, Minnestral Joost.
Zóó is 't besloten, zóó is zijn naam.

RENSJE.

Ach! 't is niet waar!

ELVEN.

Van achter de sterren kwam 't bevel,
het vloog rond de aarde als 't licht zoo snel,
het ruischte in regen en waterval, -
't klonk overal, over hoogte en dal:
'de menschen worden getroost'
'door een jongen, die heet Joost,'
'maar zijn naam zal wezen Minnestral.'

JOOST.

Ik wist het, Woudvader, maar hoe vang ik an?
Wat moet ik nu doen?

WOUDVADER.

Daar weet ik niet van.
Wie weet het?

ELVEN en GEESTEN.

Wij niet! Wij niet!

JOOST.

En de wijze Bijenkoning dan?

BIJENKONING.

Hier is niemand die achter de sterren ziet.
Mijn kindren zijn gewoon dat nooit te vragen:
‘Wat moet ik doen?’ Ze doen, en wagen,
of 't lukt of niet, ze geven nimmer kamp.
Ze doen net wat hun lust, en zijn voor ramp
noch dood bevreesd.

JOOST.

Doen ze dan altijd goed?

BIJENKONING.

Al doen ze kwaad, kwaad wordt aldoend geboet.
Mijn kindren vragen nooit naar goed of kwaad.
Wil is hun recht, hun deugd ligt in de daad

WOUDVADER.

O, die wonderlijke menschen,
die altijd precies het rechte wenschen,
ze watertanden voor appel of peer
maar ze durven niet bijten, want misschien doet het zeer.
Durven moet je, Minnestral!
Mijn kindren leven zoolang ze durven,

eer één z'n durf verliest, heeft 'n ander al
hem bij de lurven.
Durven of sterven! geldt bij ons in 't woud.
Wie niet meer waagt, hij is er gauw om koud.

RENSJE.

Joost, wij zijn menschen en geen beesten.
Wij hebben vleesch en bloed, en zijn geen geesten.
Dominee zegt: God houdt van liefde en vrede.
Hoor niet naar slechten raad van diere' en spoken.
Ze hitsen je op, ze willen ruzie stoken.
Wordt toch geen vechtersbaas. Ga mede.

ELVEN en GEESTEN.

Hoort dat leelijke, lompe
deerntje met haar klompen,
met haar kleeren en zwaarte en gebreken.
Welk spook durft er al niet van spoken spreken!

BIJENKONING.

Mijn volk is wijs en goed en zoekt geen krijg.
Het houdt van zoetheid, bloeme' en zonneschijn
net als een mensch. Maar 't heeft, voor wat ook dreig',

terstond den speer gereed met 't fel venijn.
Het vreest den dood noch 't machtigst weze' op aard,
ik meen, zoo is 't als 't hoort en naar den aard.

RENSJE.

Foei, die griezelige bijen
die bruine, grimmelende, stekerige zoi!
Ik kon ze nooit recht lijen.
Ze zijn dom en vinnig en heel niet mooi.

PAUWOOGJE.

Maar wij zijn mooi en zijn niet vinnig.
Wij weven zacht ons weerloos leven.
Wij nemen zorgloos en zachtzinnig
dat zoet alleen, dat mild'lijk wordt gegeven.
Och! zagen toch de menschen 't aan!
hoe schoon we door geduld bestaan,
hoe vreugdig, machtig en aanminnig.

WOUDVADER.

Dat moet gezeid, geen ras, al is het dom,
groeit op 't moment zoo raar, zoo goor, zoo krom,
zoo anders als het moest, als 't menschenras.

Wel wordt het tijd, dat iemand hen beduidt
hoe anders 't in den aanvang was,
en hoeveel mooier 't nog kan worden
met wat beleid, wat vrijheid en wat orde.
Was ik maar niet zoo oud, zoo schrik'lijk oud.

MINNESTRAL.

Maar ik ben jong, Woudvader, sterk en jong,
en lang niet dom, dominee kan 't getuigen -
'k nam hek en sloot laatst in één sprong
'k weet vol te houden en te buigen -
Wist ik maar, wist ik maar hoe ik beginnen zal!
Dan was Joost voor de wereld en de wereld voor Minnestral.

RENSJE.

Joost is voor Rensje en Rensje wordt bruid.

ELVEN en GEESTEN.

Hoort zij eens! Hoort zij eens! Sliep uit! Sliep uit!
Wat weet zij van nemen en geven?
Wie zich geeft aan de wereld, die neemt haar meteen.
Wij zijn allen voor allen, niet één voor één -
zoo leert het ons vlinderig leven.

RENSJE.

Joost is voor mij. Heelemaal voor mij.
En voor mij alleen.

WOUDVADER.

Rensje moet niet willen
de prachtige wereld bedillen.
Als zij haar Joost aan de wereld geeft
zoo heeft zij ook al wat Minnestral heeft.

RENSJE.

Dat vat ik niet. Joost is mijn jongen.
Minnestral mag naar de weerga lopen
en de wereld ook.

WOUDVADER.

Ai! ai! ai!

DE ELVEN.

Hoort dat malle spook!

MINNESTRAL.

Niet kwaad zijn, Rensje.

RENSJE.

Ja! En jelui allemaal en Woudvader ook!

BIJENKONING.

De lucht betreft, ik hoor 't in 't Oosten grommen.
De maan doet plechtig zich een sluier voor.
De kikkers en de krekeltjes verstommen.
Naar huis! - het dondert! - hoor!

WOUDVADER.

Nu zal 't gebeuren! Och! Wat schaduw glijdt
als een grauw laken over duin en zee. -
De popelboomen zijn zoo stil als muizen.
De nachtwind durft zelfs niet in 't helm meer suizen.
Komt kindren, 't wordt zoo zoetjens onze tijd -
Hei! dat was weerlicht, - 't dondert weer, - o wee,
't Wordt meenens, - wie gaat mee?

MINNESTRAL.

Ik blijf.

RENSJE.

Toe Joost, ga mee - wees nu niet mal.

MINNESTRAL.

Ik blijf, ik heet niet Joost, maar Minnestral.

*Nu vlien de lucht'ge wezens schichtig heen,
 stil, en zoo ijlings, alsof zij verzonken
 terzelfder plaats waar straks hun oogen blonken,
 en 't maanlicht hun zacht-rillend schoon bescheen.
 Woudvader duikt in 't donker en verdwijnt.
 Arm Rensje trampelt, handewringt en greint
 om Joost, haar jongen, die niet mee wil gaan.
 Deze staat recht en ziet wijdoogend aan
 't geweldig naadren van de duisternis.
 En als die na en gansch ontzachlijk is,
 doorgroefd van donder en doorflitst van schichten,
 begint een durend, groeiend licht te lichten,
 dat klein, bontglanzig eerst, de wolke' ontstijgt,
 dan altoos heller, aldoor grooter zijgt
 als reuz'ge vuur'ge zeepbel zacht ter aard.
 Daarin ge een stralend menschenpaar ontwaart,
 wier glans, uitstroomend rondom in het donker,
 de nacht verjaagt met wielend kleurgeflonker,
 dat als Noord-licht of diamantstraal flitst,
 zacht knett'rend, suizend, lijnrecht toegespitst.
 De donder zwijgt, zóó hel is 't aureool,
 dat zelfs de felle bliksem zich verschool
 achter haar scherm. Doch zacht is 't licht er binnen
 en lieflijk hoort men Dante's spraak beginnen:*

DANTE.

Minnestral!

MINNESTRAL.

Ja! hier ben ik!

DANTE.
Minnestral!

MINNESTRAL.
Ja! hier ben ik. Ik ben bereid.

DANTE.
Minnestral!

MINNESTRAL.
Ja!
Zeg maar, wat zal ik doen?

DANTE.
Kijk goed! - ken je mij?

MINNESTRAL.
Ja, Lichtvader, jij hebt de hel gezien
en het vagevuur, en de hemel.
Ik heb je portret, meester gaf het me,
en Zij heeft je zalig gemaakt.

DANTE.
Minnestral, ken je God?

MINNESTRAL.
Nee! Lichtvader, ik hoorde maar den naam,

Hoe zou ik hem kennen?

DANTE.

Ik ken Hem! Aarde, zon en sterren heeft hij bedacht,
zooals Minnestral zijn liedekens. Geloof je mij?

MINNESTRAL.

Ik geloof je, Lichtvader. Vast!

DANTE.

Wel dan! De groote, rondzwevende werelden
zijn het bloed door zijn aders,
en de menschen helpen zijn gedachten denken.
Geloof dit en je zult het avondrood zien glimlachen,
de gepeinzen der witte wolken zul je verstaan,
en hooren wat de zeegolven zeggen,
en in weten zal geloof bewijs vinden.

MINNESTRAL.

Ik hoef geen bewijs, Lichtvader.

DANTE.

Je hoeft wel, Minnestral. Hij wil zich bewijzen.
Weten moet je, en weten, en nogmaals weten.
Je moet Hem kennen als je handen en voeten,

als je verlangen en vreugde, als je letters en cijfertafels.
Hij wil zeker voor je zijn, als de zonsopgang morgen,
en zoo voor alle menschen.

MINNESTRAL.

Wat moet ik doen?

DANTE.

Hoor wel! - want handelen komt vóór begrijpen.
God kan niet ziek zijn, maar zijn schoone aarde is ziek.
De menschen zullen deze ziekte genezen.
En Minnestral zal hun dit zeggen.

MINNESTRAL.

Ik?

DANTE.

Niet ik, - Minnestral zal het hun zeggen.
Hij zal zeggen dat God hen zeer noodig heeft.
Dat zij hem moeten helpen met alle macht
om Zijne schoone aarde te genezen.
Zonder vrees moeten zij schoon en gelukkig willen worden,
en zonder vrees moeten zij willen weten en begrijpen,
om te verstaan, want hij roept lang en luid,

en zij zijn doof en durven niet komen.

MINNESTRAL.

Zij zijn bang om kwaad te doen,
en om dan verschrikkelijk gestraft te worden.

DANTE.

O Kind, vrees den waan,
ik heb de Hel gezien en de folteringen,
en de angst daarvoor heb ik opgesteld
als een muur tusschen menschen en God.
En zonder deze aan mijn zijde zou ik nog niet weten
hoezeer ik gedwaald en gezondigd heb.
Gods straffen zijn zegeningen
en in het kwaad zelf is de vergeving
als de liefde en het verlangen blijft.
Doe, mijn kind, vrij naar uw hart,
en zeg het allen, te handelen
vrij naar hun hart.
En zij zullen het verwonderend bemerken
hoe het kwade en leelijke optrekt en vervluchtigt.
als dauwnevel in morgenzon.

MINNESTRAL.

Maar zullen zij dan niet allen vreeselijk gaan zondigen?
Dat denkt Moeke, en dominee en alle dominees.

DANTE.

Omdat zij de zonde wegsluiten als een kostelijken schat,
en zoo doen denken dat er vreugd in zondigen is.
Hoe zal dan de mensch haar bitterheid leeren?

MINNESTRAL.

Vergaan ze dan niet, eer ze dat weten?

DANTE.

De smartenhel mag een wijle bevolkt worden,
maar de kaken des doods zullen ledig blijven.

MINNESTRAL.

Maar zullen ze mij gelooven?

DANTE.

Ze zullen je niet gelooven.
Maar Minnestral zal den Koning zoeken,
den wijzen, sterken, - den Koning der menschen.
Hij zal Minnestral gelooven en de menschen hem.
Want de geest verbreidt zich als vuur uit een vonk

en de menschen volgen altijd den sterkeren.
Zoek hun eenen koning, wij zullen u wijzen,

MINNESTRAL.
En Rensje dan?

BEATRICE.
Zou Minnestral dan vreezen dat een licht
met minder kracht de kleine bloem bescheen
zoodra het uitstraalt over duizend andren?

MINNESTRAL.
Maar ze wil mij voor zich alléén.

BEATRICE.
Dan wil ze kwaad voor beiden.

MINNESTRAL.
Arm Rensje!

Nu flauwt al 't licht, en laat den knaap alleen.

Derde tafereel.

*Men hoort het golfgeruisch en ziet den avond
in schoongekleurde wolken over zee,
maar als een ver verwijderde achtergrond,
wiens stille majesteit koel wordt miskend
van af het weelderig villa-terras
der weidsche badplaats. Van uit de eetzaal klinkt
orkest van slavische viool-muziek.
Hongaarsche tsjarda's, wild of zoet-meesleepend.
Daarbinnen blinkt de pracht der nieuwste weelde.
de witte glans van 't zacht electrisch licht,
dat reeds bij de eerste schemering ontloek,
Tafels vol bloemen, zilver en kristal.
Heeren in 't zwart, met glanzig wit plastron,
vrouwen opzichtig met ontbloote halzen.
Men ziet die zaal ter zijde van 't terras
door reuzig spiegelglas, deft'ge bedienden
gaan snel en zacht tusschen de kleine tafels,
waarop de lampjes met gekleurde schermpjes
als edelsteenen fonkeln in den schemer,
terwijl men zachtjes schertst en lacht en klinkt
Gestadig ruischt daarginds de wijde zee.*

*Nu komen er uit de eetzaal op 't terras
vier mannen en een vrouw, de laatste jong,*

*statig en mooi, in streng maar kostbaar kleet
van zwart, getooid met flonkrende juweelen.
Zij gaat aan d'arm van éénen, lang en zwierig,
met bleek verfjnd gezicht, dan volgen twee,
rookend, luidruchtig schertsend, wijn-verhit,
dan weder een met strenge en fraaie trekken,
een groot fors man met welig, donker haar
keurig gekapt, scheiding in 't midden, glad
is wang en lip geschoren. Hij 's de man
der schoone vrouw. Zij spreekt tot haar geleider.*

VIOLA ROLLAND.

Dank u, Prins Victor, hier is 't heerlijk koel.
Beter dan in die warme zaal. De heeren
nemen hun koffie zeker hier, en praten
dan nog wat over zaken, als gewoonlijk.

PRINS VICTOR.

Mevrouw, ik heb een grooten walg van zaken.
Ik kijk veel liever naar de zee, en U?

VIOLA ROLLAND.

Een walg van zaken? arme man! dat klinkt
alsof een weldoorvoede zuigling zei:
'k Walg van mijn min. Ontzettende gedachte
te walgen van de bronnen van ons leven.

PRINS VICTOR.

Pardon, Mevrouw, één kant van ons bestaan
is voor elk fijn-gevoelig mensch verachtlijk
Wat hoort u liever, 't praten over shares,
petroleum, graan, suiker, steels en kaffers -
of die muziek en 't ruischen van de zee?

VIOLA ROLLAND.

En toch wil de erfgenaam van een groot rijk,
een aanstaand koning, zich met zulke zaken
en met den man, die daarin doet, bemoeien?

PRINS VICTOR.

Wat minder luid, als ik u bidden mag.
'k Wordt hier niet graag gekend. Uw man, Mevrouw,
is een genie in 't commercieele spel,
het zaken doen wordt bij hem haast verheven,
veredeld tot een wonderbare kunst.
Zooals hij 't doet, is 't nog de moeite waard.
Hij speelt met de millioenen als de gooch'laar
met eieren, doet ze komen en verdwijnen,
vangt ze uit de lucht, haalt ze ons uit hoed en zakken,

uit neus en ooren zelfs, laat ze eindloos groeien,
en stapelt ze zoo hoog als hem maar blijft.
Bij zoo'n man gaan de vorsten zelfs ter school.

VIOLA ROLLAND.

Eertijds ging dat vermomd, in donkre huisjes
van vuile Joodsche woekeraars in 't Ghetto,
of in een sombere Alchimisten-kelder.
Nu gaat het chic, in smoking, met champagne.

PRINS VICTOR.

Van iemand met zulk prachtig teint, Viola!
verdraag ik wat sarkasme.

Ja! wij vorsten
zijn nog, als eertijds, onderdaan van 't geld
en dus van hen afhankelijk die 't hanteeren.
Is dat een blaam? ik acht uw man zeer hoog
hij heeft bekwaamheid, die mij gansch ontbreekt.
Ik ken ook geen Hebreeuwsch, geen oogheelkunde,
en wend mij voor zoo'n vak tot een professor.
In 't zaken doen is uw man mijn professor,
want ik moet zaken doen, daar helpt niets aan.

VIOLA ROLLAND.

Gelukkig toch voor u, dat er nog menschen
zoo laag staan, dat ze heel hun leven wroeten
in zulk een walg'lijk en verachtlijk vak.

PRINS VICTOR.

Foei! niet zoo bitter, in zoo'n mooien mond
passen geen scherpe woorden: Obstetrie
is ook geen smaaklijk vak, toch onontbeerlijk.
En zie m'eens aan, Viola, en zeg eerlijk
word je ook dat eeuw'ge beursgezwets niet moe?
Hoor je ook niet liever nachtegale zingen,
dan 't schachren van die vrienden van je man?
Lees je ook niet liever verzen en romans
dan beurs-noteringen, lieve Viola?

VIOLA ROLLAND.

Uw Hoogheid wenscht niet gecompromitteerd
te worden. Mevrouw Rolland evenmin.

PRINS VICTOR.

Zooals u wenscht, Mevrouw.

De twee zijn stil en gaan wat verder zeewaart.

WALTER ROLLAND.

Heb jelui nu mijn werkplan goed begrepen? -
We spelen machteloosheid, tot 't allerlaatst,
en als men mij onfeilbaar meent te vangen,
speelt uit dan, op vier beurzen te gelijk -
dan volgt paniek, natuurlijk, en ze hangen.
Maar denk! geen weifling - koud en vast
als staal, tot 't allerlaatst, en mondje dicht.

PIET RUBBER.

Rolland, je bent een weergalooze kraan,
Zoo'n vent als jij, zoo leefde er nooit een tweede.

JAN GUMMI.

Dat wordt een slag, waarvan de wereld davert.
De huizen zullen vallen, stuk voor stuk,
en onze macht stijgt hoog uit de ruïnen.

PIET RUBBER.

't Is toch, verdomd! geen kattedrek. Een prins,
kroonprins van een groot rijk, die familjaar
met je dineert, gearmd loopt met je vrouw,
En heel beleefd komt beed'len om adviezen.

JAN GUMMI.

Pas maar op, zie je die twee daar dwepen?
Hij is een flirt. Vertrouw je 't zaakje wel?

WALTER ROLLAND.

Vertrouwde ik alles maar zoo goed als dat.
Gaat hen maar nà voor mijn part. Laat me alleen.
Ontneemt me de oogelust van Uwe twee tronies
voor 'n kwartier, opdat ik na die pauze
dat zoet aanschouwen des te meer geniet.

PIETER RUBBER.

Grappenmaker!

JAN GUMMI.

Zorg je voor likeur? -
Chartreuse - groen -

Ze gaan, gearmd, sterk rookend. Rolland blijft.

WALTER ROLLAND.

Ontuig! Kanalje! Eenmaal komt een dag
dat 'k jelui wegschop als verpestend aas.
'k Beklaag mij niet en de gesmaade wereld,
met strijd en al, lijkt mij wel 't leven waard,

maar 't ergst is, dat men zulk ellendig tuig
niet missen kan om zelf wat groots te doen.
De ridder op zijn burcht hield ook gespuis
en boevenpak voor zijn hoog doel onmisbaar,
dat dronk z'n wijn en vocht in z'n gevechten,
Maar was 't al ruwer, lager stond het niet.
Die schurken wisten dat hun broodheer eed'ler
en hooger van bedoeling was dan zij.
Voor dezen ben 'k een poen, precies als zij,
alleen wat slimmer in het zaken doen,
maar weer wat minder slim in 't zich vermaken.
Achter m'n rug hoor ik de kerels lachen
omdat 'k mij niet bedrinken wil als zij
en dat 'k zoo dom geweest ben om te trouwen.

Slecht zijn de tijden. Wel weet een sterk man
in elken tijd zijn leven te formeeren
tot iets aanzienlijks en 't bewondren waard,
maar als een vogel 't nest, moet hij het bouwen
van materiaal zooals zijn tijd het geeft,

en als men 't hoog nest van zijn levensvreugde
bouwt met zulk stroo - dan is 't een slechte tijd!

Wat is 't Viola, laat je prins je los?

VIOLA ROLLAND.

O Walter zeg! wat is er nu weer gaand?
Ik zag het aan de pret van je twee vrienden.
Als die twee grinniken, dan broeit er wat.

WALTER ROLLAND.

Wat zei Prins Victor?

VIOLA ROLLAND.

Die zag bleek en strak,
hooghartig en verlegen, als een man
midden in kleine, vreemde, wilde dieren,
die hij wel minacht, maar niet recht vertrouwt,
en niet recht aandurft.

WALTER ROLLAND.

Arme kerel!
'k Zou niet graag in zijn schoenen staan.
Eerst vrijheid

die hem met duizende begeerten bindt,
slaaf maakt van zijn behoeften en van 't geld,
zoodat hij mij, die er mee om kan gaan,
moet vragen om instructie, - dan ten slotte
een reuzerijk dat als een molensteen
hem om zijn zwakken nek gehangen wordt.
Zoo voedt men heerschers op.

VIOLA ROLLAND.

Ach zeg me, Walter!
Wat gaat er om?

WALTER ROLLAND.

Zou ik mijn lief bezwaren
met beursspel en met zaken-zorg?

VIOLA ROLLAND.

Ach Walter!
ik wil niet staan op 't liefde-recht, te weten
wat omgaat in je hoofd. Ik wil erkennen
dat er zijn zaken, die een vrouw niet vat
en niet kan peilen, om haar intellect,
dat enkel vliegen, maar niet loopen kan.

Maar zeker kan het nooit een vrouw als mij,
een vrouw van mijn gevoelsbegrip, ontgaan
als wie haar 't liefst is, dwaalt op valsche wegen
en daalt tot diepten, waar hij niet behoort.
Ik wil, om jou, verdragen, wat mij krenkt,
ik wil met menschen omgaan, die 'k veracht,
ik wil, om jou, zelfs gaan tot aan de grens
van leugen, spele' een aangenomen rol -
Maar 'k wil niet lijdszaam dulden, dat mijn liefste
doet wat hij zelf, met mij, verachten moet.

WALTER ROLLAND.

Ik doe wat mij goed dunkt. Wie 't wil verachten,
moet weten, dat hij 't kent. 't Hoe en 't waarom.

VIOLA ROLLAND.

Ik weet, je zorgt voor mij en voor je kindren.
Je maakt ons rijk en rijker, grensloos rijk.
En meen je ons daarmee waarlijk goed te doen?

WALTER ROLLAND.

Ik meen jou en de kindren niet te schaden,
door 't groeien van mijn macht. Maar 'k zoek die macht

toch niet voor jou en hen, maar voor mijzelf.
Er is een wet, die ik besef als plicht:
Al wat leeft, zoekt zijn machtskring te verbreedden.
De plant strekt takke' en wortels ver en verder,
elk dier zoekt wijder ruimt' voor de eigen soort
en handhaaft zijn bestaan met alle kracht
waarover 't kan beschikken, en de mensch
zoekt grooter veld voor zijn werkdadigheid
in 't druk tumult rondom. Zoo wil 't natuur,
daarvoor bestaan we, God weet tot welk einde.
Het levensraadsel heb 'k niet opgelost.
Ik heb maar menschenooge' en die bereiken
maar een klein stukje van 't oneind'ge leven,
maar d a t zie 'k scherp, en wat ik doe, doe 'k goed.

VIOLA ROLLAND.

O Walter, je bent sterk en slim, dat weet ik,
dat weten de andren ook. Maar ik alleen
weet dat je goed bent. Waarom ik alleen?
Ik weet hoe zacht je zijn kan voor je kindren,
hoe teer voor mij - heb je dan voor de wereld

niets van die goedheid? Is dat ook geen macht
waarvoor de wereld buigt? Niemand weet
dat je anders bent dan hard en sterk en slim.
Zonder genade, heet je - zonder hart.
Een man van ijzer - is *dat* dan de roem,
is dat dan alle macht die je begeert?
Ik houd niet van je vrienden - toch zijn die
zichzelf getrouwer. Die verlangen pret,
eten en wijn, en al wat geld kan geven -
maar wat heb jij en ik aan nog meer geld? -
juweelen heb 'k genoeg, 'k geef niet om lekkers,
noch om meer pracht dan 'k heb, 'k kan alles doen
wat ik verlang - en al wat ik nog mis
dat kun je met miljoenen mij niet koopen.

WALTER ROLLAND.

Wat is 't?

VIOLA ROLLAND.

Een man - waar 'k trotsch op ben,
dien 'k voor mijn kindren prijzen kan van harte.
dien 'k zonder twijfel volop kan vereeren,

dien 'k eer zijn kwaad vergeef dan hij 't zichzelf,
van wien 'k àl wat mij raadslig schijnt, kan bergen
in ruim vertrouwen, daar ik klein begrip
door groote liefde veilig durf vervangen.

WALTER ROLLAND.

Tracht nooit begrip door liefde te vervangen.
Kun je liefhebben, wat je niet verstaat?
Kun je muziek, die je niet hoort, genieten?
Kun je bewond'ren wat je niet kunt zien?
Liefde is gevoel, en wat kan je gevoelen
voor 'n hart dat je niet kent? 't Is dan een schijn,
een fantasie, een droom, die je bemint,
en bitter zal de werkelijkheid zich wreken.

VIOLA ROLLAND.

Wat 'k in je liefheb is geen schijn, en 'k vrees
dat je evenmin jezelf doorgrondt als ik.
Hoe kan een man, zoo zacht voor diere' en kindren,
zóó liefdevol voor mij, zoo hart'loos zijn
voor al wat niet behoort tot zijn gezin?
Want, is 't niet waar? er wordt weer iets beraamd,

een streek, een beurs-manoeuvre, die het goud
doet stroomen in onze overvolle kas,
en duizenden.... zeg als ik 't mis heb, Walter?
duizenden ruïneert, tot armoe brengt,
tot wanhoop en ellende zonder uitkomst.
Het schaamle spaargeld van den kleinen man,
het laatst behoud van weduwen en weezen,
de toevlucht van den oud-geworden werker,
't vliegt alles met den val der banken weg,
en onze ondraaglijke overvloed vermeert
gelijk op met het lijden om ons heen.
Is 't zoo niet, Walter? - Zie je dat 'k begrijp?
Voel je dan niet dat al die pracht me brandt
dat al dat diamant-geschitter boort
als fijne naalden door mijn hart en oogen?
'k Denk aan de tranen van die arme menschen
bij ieder nieuw costuum, bij elk stuk speelgoed,
dat ik voor onze lievelingen koop.
Is 't mogelijk, Walter, dat je daarom lacht?
dat je dat ziekelijk noemt? sentimenteel

of overdreven? - Als je dàt durft zeggen,
waarachtig, man! dan voel ik mijn goed recht
met al mijn vrouwlijk onverstand, te meenen
dat 'k slimmer ben dan jij, - en jij, niet ik,
te kort komt in 't doorgronden van jezelf.
Je zwijgt... Je voelt het... O, ik wist,... je voelt het...
Je lacht niet... Je begrijpt wat ik gevoel...
Je bent geen raadslig monster... geen gedrocht
van teederheid en wreedheid. Dorst naar macht
verblindt je en doet je edele echte zelf
maar tijdelijk zwijgen.... en nu zal mijn liefde
je oogen doen opengaan. Is 't zoo niet, Walter?

WALTER ROLLAND.

Mijn goeie, lieve vrouw, al wat je zegt,
versta ik, maar m i j n geest versta jij niet.
'k Geef je alles toe, en denk niet aan bespotten,
en toch moet ik volharden op mijn weg.
Mijn tranen vloeien niet zoo snel, maar 't leed
voel ik daarom niet minder diep dan jij.
Hoe lijkt je een veldheer, die den ganschen dag

in tranen baadt om 't lijden der gewonden?

VIOLA ROLLAND.

Dat is een uitvlucht, Walter, zelfbedrog.

WALTER ROLLAND.

Ziedaar het bitterst wat ik heb geproefd.

'k Weet dat je dwaalt, 'k doorzie je gansche wezen,

en weet dus dat je mij miskennen moet,

en dat ik eeuwig machtloos blijven zal

mij recht te doen in je oogen. Dat is bitter.

Ik lijd om al het lijden dat ik sticht -

maar o! om nog veel meer. Zijn de eeuwen

niet vol geweldige, ongewroken gruwlen?

Wat telt daarbij wat op mijn reekning komt?

Zou ik dan om die bagatel meer lijden

dan om de groote wereld-lijdens-som?

Noem je 't mijn schuld? Maar 'k heb het niet gewild,

ik breng het niet te weeg uit lust tot kwellen.

Ik voel 't in onvermijdelijk verband

met wat ik ken als mijn verheven plicht:

't handhaven van mijzelf, het doen gedijen

van mijnen machtskring onder 't menschen-volk.
't Is om de weelde niet, dat weet je beter,
'k geef jou, mijn kindren en mijzelf niet meer,
dan wat mij noodig voorkomt, wat den mensch
op aarde voegt tot een blijmoedig leven.
Geen honderdste is 't, van wat ik kon verteren,
en om die weelde lijden er niet meer
dan om de weelde van zoovele brave,
rechtschappen lieden, die zich hoogst verbazen
als men hun leve' een woekerleven noemt.

VIOLA ROLLAND.

Niet om de weelde? en waarom dan? Om 't geld?
Is geld om 't geld begeerlijk?

WALTER ROLLAND.

Om de macht.
Mij is 't vernuft gegeven waardoor macht
verkregen wordt, en 'k zal die gaaf gebruiken.

VIOLA ROLLAND.

Maar is er dan geen eedler macht dan geld?
Kunst? Wijsheid? Wetenschap? - -

O man, je hebt gaven
die je vermaard en machtig konden maken
en wat méér zegt: gezegend en geliefd.

WALTER ROLLAND.

Je ziet den samenhang der menschheid slecht.
Wie eeren Kunst? de kunst-gevoeligen.
Wat zeggen wil: niet één op honderd duizend.
Wie eeren wetenschap? Alleen geleerden,
en wie door hun geleerdheid zijn gebaat.
Wie volgen Wijsheid? Zij die zelf wijs zijn,
een klein getal, verborgen en verspreid,
dat ongeëerd, niet meetelt in 't gewoel.
Maar 't geld heerscht thans, als eertijds kerk en adel.
Voor 't geld buigt kerk en adel, kunst en kennis.

VIOLA ROLLAND.

Neen! niet altijd....

WALTER ROLLAND.

Is er al één zoo fier,
een kunstenaar of geleerde, dat hij 't waagt
't geld te trotseeren, slecht bekomt die hoogmoed,

't geld breekt hem en verbrijzelt hem kortweg,
armoe vermoordt zijn kunst, verlamt zijn kracht,
en leert hem streng dat die verachte macht
niet strafloos wordt gehoond, en meer beteekent
dan dweepsche dichters meenen. 't Is 't verband,
't stoflijk verband dat alle menschen bindt,
't symbool van onzen aardschen samenhang
waardoor wij allen huis en voedsel vinden,
waaraan geen mensch, die nog geen engel is,
zich ijdel en hoovaardig mag onttrekken,
hoe hoog zijn geestelijke vlucht ook stijgt'.
Wat overkomt den mensch, die pochend smaalt
op 't lijf, te laag voor zijn verheven ziel?
Het lijf wordt ziek en haalt zijn ziel omlaag.
Zoo gaat 't wie smalen op het aardsche slijk.
't Geld is het bloed in 't lijf der Maatschappij.
Wie er op schimpt, wordt tot zijn schand gewaar
dat als de reus Antaeus, ieder mensch
hoe hoog van aard, zijn kracht uit de aarde heeft
en smaadlijk valt, wanneer hij haar verlaat.

nu buigt Viola 't hoofd en spreekt, ontroerd:

VIOLA ROLLAND.

Je weet, dat je eeuwig machtloos blijven zult -
zei je 't zoo niet? je voor mij te rechtvaard'gen.
Ziedaar een macht dan, die je 't geld niet geeft.
En ik, ik weet dat mij de macht ontbreekt
tot wederstaan van je welsprekendheid.
Ik kan niet tegen je op, in woord noch daad,
ik heb niet jouw verstand, 'k heb maar een hart,
wat liefde, wat veel liefde en dan wat tranen.
Ik weet te goed, daar geef je niet veel om -
Maar ik kan ze niet weerhouden....

Walter! Walter!

ik kan niet pleiten - maar ik smeeek genade,
voor al die menschen, die je in armoe stort.
Laat mij die bittere weelde niet genieten
betaald met zooveel leed - en voed en kleed
onze arme kinderen van dat bloedgeld niet.
Walter!

*In tranen knielt ze voor hem, vat zijn handen.
Hij kijkt verstoord rond of hen iemand ziet.*

WALTER ROLLAND.

Viola, schaam je! - Maak ons niet belach'lijk.
Toon je wel-opgevoed en spaar aan and'ren
't pijnlijk tooneel van onbeheerscht gevoel.

VIOLA ROLLAND.

't Is goed. - Is daar de koffie? - Zet maar hier.

*Lakei, in blauwen rok met zilv'ren knopen,
pommade-haar en impassieble tronie.
Geen trek verraadt dat hij haar tranen zag.
Muziek speelt weer. Viola roept omlaag:*

VIOLA ROLLAND.

Komt, Heeren! hier staan koffie en likeuren.
Dit bovenste terras is wel het koelst.
Wat een onvergelykelijke dag!
Zoo warm en stil. En wat is 't vol aan 't strand.
De halve stad stroomt uit om ruimte en koelte.

PRINS VICTOR.

Uw villa is allerliefst gelegen hier.
Was ik vrij man, ik maakte ruim gebruik
van Uw gastvrijheid - mits incognito.

JAN GUMMI.

Wij zulle' u niet verklappen.

PIET RUBBER.

Wees gerust

Uw Hoogheid is zoo vrij hier als een vogel.

Niemand heeft u herkend zoo ver ik weet.

PRINS VICTOR.

Waar blijven de andere gasten?

VIOLA ROLLAND.

Zijn de zaken
al afgedaan? Waarover ging 't gesprek?

PRINS VICTOR.

Niet over zaken.

VIOLA ROLLAND.

Over zee?

PRINS VICTOR.

Ja, zeker.

VIOLA ROLLAND.

En wat er in is, kabeljauw en oesters?

JAN GUMMI.

Dat is niet 't slechtste wat de zee ons levert.
Maar 't is nu voor die beestjes niet 't seizoen.
Toch is er in dit warme jaargetij
nog iets veel fijners in de zee te vinden.

PIET RUBBER.

Wat meen je? - Kreeft?

JAN GUMMI.

Pardon, de lieve baadsters.
in de elegante pakjes. Daar laat ik
kreeft, kabeljauw en oesters graag voor staan.

PRINS VICTOR.

Mijnheer Rolland, laat u graaf Werner roepen
en vrage' of d'auto klaar is, 't wordt mijn tijd.

*nu komen nog een zestal gasten buiten,
Heeren en Dames, vroolijk in gesprek.*

VIOLA ROLLAND.

Wat 's daar voor oploop aan het strand?

PRINS VICTOR.

Een ongeval?

JAN GUMMI.

Een drenkeling.

PIET RUBBER.

Een landlooper
of kunstemaker - 't troepje komt hierheen.

WALTER ROLLAND.

Geef me een binocle. - 'k Zie een blonde jongen
blootshoofds, barvoets, in blauwe boerenkiel,
de menschen dringen om hem heen en luistren
naar wat hij zegt. Ze lache' en juichen. -
Hij wijst hierheen. - Hij gaat hen vóór. Ze volgen.
Wat dat beduiden moet?....

PIET RUBBER.

Ga je eens mee kijken?

JAN GUMMI.

Wacht, eerst mijn pousje nog.

EEN BEDIENDE.

Mijnheer!
Er is een standje voor 't huis.

WALTER ROLLAND.

Ik zie 't, wat beteekent dat?

VIOLA ROLLAND.

Er komen al meer en meer menschen.

Wat willen ze, Hendrik?

BEDIENDE.

Er is een Boerenjongen bij.

Hij lijkt wel niet goed wijs. Hij zegt dat hier de Koning is.

DE GASTEN.

De Koning? - De Koning?

BEDIENDE.

Hij wil binnengelaten, zegt hij. Bij den Koning.

Om den Koning te begroeten.

VIOLA ROLLAND.

Is Uwe Hoogheid toch bekend geworden?

JAN GUMMI.

Hoe weet zoo'n boerenjongen dat?

WALTER ROLLAND.

Niemand in stad of dorp weet van uw komst.

PIET RUBBER.

Geen krant heeft er over gerept.

Kan die jongen u gezien en herkend hebben, Prins?

PRINS VICTOR.

Ik begrijp het niet en het spijt mij -

Ik houd niet van betoogingen.

BEDIENDE.

Wat beveelt Mijnheer mij te doen?

WALTER ROLLAND.

Wilt U den jongen zien, Prins Victor?

Hij spreekt van den *Koning*, zou hij U bedoelen?

Misschien brengt hij nieuws, misschien weet hij iets wat Uwe Hoogheid en ik nog niet weten.

PRINS VICTOR.

Den Koning? - zegt hij dat? -

Zou er gevaar bij zijn hem te zien?

Is er politie aanwezig?

WALTER ROLLAND.

Ik herken een paar van mijn detectives.

Ik geloof niet dat er gevaar bij is.

Wij kunnen hem laten fouilleeren.

PIET RUBBER.

Bommengooiers maken zooveel drukte niet?

WALTER ROLLAND.

Ssst! - Laat den jongen binnen Hendrik, en zeg het volk weg te gaan.
Doen ze 't niet gauw, telefoneer dan politie.

PIET RUBBER.

U is toch machtig populair, Prins Victor.

PRINS VICTOR.

Zijn uw bedienden wel discreet, Rolland?

WALTER ROLLAND.

Die zijn vertrouwd. - Ook kan dat aanstonds blijken.
Laat ons de proef eens nemen of die jongen
den Prins persoonlijk kent. Laat een van de andren,
hier Gummi, jij, of jij, Piet Rubber,
spelen voor Prins. - Vindt Uwe Hoogheid 't goed?

PRINS VICTOR.

Mij wel, 'k verschuil mij dan wat achter de andren.

VIOLA ROLLAND.

Is daar de jongen? - 'k Zal hem wel ontvangen.

*Minnestral, door een schampere lakei
met overdreven plechtstaat ingeleid,
staat even stil aan d'ingang, ziet de groep
van zwier'ge menschen onbevangen rond.*

VIOLA ROLLAND.

Kom binnen, jongen, wees niet bloo.
Wat was je wensch? - Je wou den koning groeten,
werd er gezegd. Vertel ons, is dat zoo?
Waarom dacht je den koning hier te ontmoeten?
Kom! spreek! - Hoe heet je? Waar kom je vandaan?
Ben je zóó arm, dat je over straat moet gaan
blootshoofds? op bloote voeten?

MINNESTRAL.

Arm? - Minnestral arm? Och, goeie menschen,
er is geen één hier, géén van al,
die 'k niet als zegen toe kon wenschen
nooit armer te worden dan Minnestral.
Wie den Koning komt groeten, kijk!
is juist dáárom den Koning te rijk.

VIOLA ROLLAND.

Wie den Koning komt groeten, jonge man,
die trekt zijn Zondagsche pakjen an.

MINNESTRAL.

Dit is mijn groot tenue, mooier heb 'k nooit gedragen,
en voor mij is 't Zonnedag alle dagen.

VIOLA ROLLAND.

Maar jongen, hoe kom je er bij, zeg?
Wij hebben geen Koning te gast.

MINNESTRAL.

Hij is hier! - ik weet het voor vast.
Lichtvader wees mij den weg.

VIOLA ROLLAND.

Ken je 'm?

MINNESTRAL.

Nee, maar toch zal 'k hem vinden.
Al was 't in den blinde,
Al was 't op den tast.

VIOLA ROLLAND.

Nu dan, hier is een prins, die Koning worden moet.

PIET RUBBER.

Ik ben een prins van koninklijk bloed.
Ken je mij? - hoveling zonder hoed?
Laat dan eens zien, hoe je den Koning groet.

MINNESTRAL.

Jij een prins! ha ha! - ho ho!
Zoo'n prins geef ik cadeau!
Jij een prins? - dat zou je wel willen!
Prins van doperwtjes en saucijsjes,
Polka-prins van de mooie meisjes -
van wijntje-la-la en trijntje-la-la.
Jij een Koning, ho! ho! ha! ha!
Jij een Koning? - een Koning op schillen.
Prins van Vanielje-vla!

DE GASTEN.

Ha! Ha! Ha!

PIET RUBBER.

Jij bent een bliksems brutale aap.

PRINS VICTOR.

Mij lijkt hij nog al een aardige guit -

niet bevreesd voor den ezel in leeuwenhuid.
Heb je mij ook soms iets te zeggen, knaap?

MINNESTRAL.

Ai, dit is moeilijker werk.
Dit is geen leege huid, dit's een heusche, gevulde,
maar echt leven doet-ie toch niet,
't lijkt me zoo'n rare leeuw, zoo'n houten, vergulde,
zoals je die boven 't postkantoor ziet,
en op Tys de veldwachter z'n pet,
met 'n lange tong uit z'n bek, en z'n staart gekruld,
zoo een die je op 't hek van een buitenplaats zet,
een leeuw voor postzegels en centen,
erg mooi op vlaggen en prenten,
maar een die niet bijt en niet brult.

PRINS VICTOR.

Mevrouw Rolland, zulke grappen ben ik niet gewend,
ik prêteer me niet tot zulk vulgair amusement.
Is de auto vóór, graaf Werner, we gaan.

VIOLA ROLLAND.

Kom! Kom! Prins Victor, neem het niet te serieus.

WALTER ROLLAND.

't Is maar een kwajongen, het spijt mij heusch.

PRINS VICTOR.

Zoo iets behoorde U niet toe te staan.

MINNESTRAL.

Mijn Koning! Mijn Koning! ik heb hem herkend

Hier is hij! Mijn Koning! Mijn Heer!

't Is maar een kwajongen, die 't weet en die 't zeit,
maar die weet het in alle waarachtigheid,

Kijk hier, hij knielt voor je neer.

Lichtvader wijst me - ik zie zijn schijn....

Jij zult de menschenkoning zijn!....

WALTER ROLLAND.

Ik?.... jongen!.... Wat scheelt je?

PRINS VICTOR.

Mevrouw! Vaarwel!

'k Hield voor zulk laf comediespel

Uw man te goed.

De Prins en de adjudant vertrekken, kwaad.

*De gasten staan confuus, en zeer verwonderd,
niet wetend wat te zeggen of te doen.*

*Rolland ziet Minnestral aan, gansch ontroerd
en van zijn stuk gebracht, terwijl de jongen
voor hem blijft knielen en zijn handen kust.
Viola en alle andren zien 't eerst lachend
maar dan met ergernis, om Rolland's ernst.*

PIET RUBBER.

Zeg! dit 's toch een mislijk grapje!
Heb je zelf die vertooning op touw gezet?
A bah! Hoe flauw!

JAN GUMMI.

Hou je zóó je vrinden voor 't lapje?
Voel je je nóg niet genoeg geëerd,
dat je apotheosen arrangeert? -
dat lijkt m' een kinderachtige pret
voor 'n man als jij.

VIOLA ROLLAND.

Maar man! dit schijnt mij werkelijk ook niet aardig,
iemand als Walter Rolland vrij onwaardig.

WALTER ROLLAND.

Waarachtig, vrouw! ik ken den jongen niet....
ik weet van niets....

MINNESTRAL.

Mijn koning! Laat hen praten.
Jij weet dat ik gelijk heb, is 't niet waar?
Ik voel 't aan 't beven van je handen -
Jij maakt Lichtvaders wijzing niet te schande.
Wat geeft het jou of ze bespotten' en haten,
mijn Heer en Minnestral begrijpe' elkaar.

WALTER ROLLAND.

Mijn waarde gasten, beste vrouw, vergeef me!
'k Was op wat hier gebeurt, niet voorbereid:
En ik beken... dat ik... zeer ongewoon,
zeer ongewoon... ontroerd ben... voor mijn doen.
Ik ben niet bijgeloovig - maar wie houdt
geloof en bijgeloof voldoende uiteen?
't Heet bijgeloof, als 'k hooger overleg
en wijs bestier in simpel toeval zoek.
Maar is er simpel toeval? en gebeurt
er ooit iets zonder overleg?
Ik weet het niet, en wie zal 't mij bewijzen?
Spreken wij niet van toeval overal

waar ons 't bestier en 't overleg ontgaat?
Het net is voor de visch een treurig toeval,
de korf een gunstig toeval voor de bij,
en bijgeloof zou bij die beesten heeten
't gelooven aan een menschelijk beleid.
Het doen van dezen jonge' is zoo bijzonder
dat ik, - al is 't met alle voorbehoud -
meer van hem weten wil, en u verzoek
me een paar momente' alleen met hem te laten.
In de eetzaal is muziek en kan men dansen.

PIET RUBBER.

Zeg Jan, dat heb je nou van die heele sterken,
van die kerels van ijzer en staal,
als je hun ijdelheid maar weet te bewerken
gaat hun verstand aan de haal.

Zij gaan, en Rolland spreekt tot Minnestral:

WALTER ROLLAND.

Zeg nu, wie heeft mij je aangewezen?
Waarom noem je mij koning?

MINNESTRAL.

Omdat je Koning bent, mijn Heer!
Weet je het dan zelf niet?
Lichtvader zou mij wijzen, en heeft het gedaan.
Des nachts zag ik hem in de duinen
met zijn mooie, prachtige vrouw.
Zoo mooi is zij als de wolken boven zee,
wanneer de zon ondergaat in den zomer.
Als ik aan haar denk, kan ik niet zien van tranen.
Ze noemden mij Minnestral.
Driemaal heeft hij mij Minnestral genoemd.
Maar thuis heet ik anders.

WALTER ROLLAND.

En moest je mij als Koning begroeten?

MINNESTRAL.

Ja, mijn Heer!
Ik ben maar een kwajongen, niet waar?
Zonder hoed en schoenen.
En de menschen zullen mij niet gelooven.
Maar jij zult de menschen troost geven

en hen leeren mooi en gelukkig te zijn.

WALTER ROLLAND.

Mooi en gelukkig? Mooi en gelukkig?

D e z e menschen?

MINNESTRAL.

Ja, mijn Heer.

Gods aarde is ziek,

Maar de menschen kunnen haar genezen.

WALTER ROLLAND.

Ziek? God ziek?

MINNESTRAL.

Neen! Maar de aarde, die hij bedacht heeft,
maar de menschen helpen zijne gedachten denken
en God heeft hen zeer noodig
om zijne schoone aarde te genezen.

Zoo zeide Lichtvader en ik geloof hem.

Weet jij beter, mijn Heer?

WALTER ROLLAND.

Neen! beter weet ik het niet.

MINNESTRAL.

Nu dan, mijn Heer!
Als je niet beter weet, is dit het beste.
Ik geef het jou, geef het aan de mensen.
Laat hen mooi en gelukkig worden,
en God helpen.

WALTER ROLLAND.

En hoe moet dat gebeuren,.... mijn jongen?

MINNESTRAL.

Noem mij Minnestral.

WALTER ROLLAND.

Hoe moet dat gebeuren, Minnestral?

MINNESTRAL.

Dank je, mijn Heer!
Je moet de mensen leeren doen
vrij naar hun hart,
en het kwade en leelijke zal vervliegen
als dauwnevel voor morgenzon.

WALTER ROLLAND.

D e z e mensen? - Vrij naar hun hart?

dan krijgen we de hel op aarde, Minnestral!

MINNESTRAL.

Een koning moet niet bang zijn.
ook niet voor de hel.
Lichtvader heeft de Hel gezien, maar is banger voor Waan.
En Minnestral zal niet vreezen smart of hel,
en God helpen, vrij naar zijn hart.
En Minnestral is maar 'n kwajongen.

WALTER ROLLAND.

Ik begrijp het niet, Minnestral, ik begrijp het niet.

MINNESTRAL.

O mijn Heer Koning!
Jij die zooveel wijzer bent dan Minnestral,
Jij zult het ook zooveel beter begrijpen dan hij.
Maar zeg het den menschen niet vóór je het goed, goed, goed begrepen hebt.
Ik mocht het den menschen niet zeggen,
alleen den koning.
Want de menschen zouden me niet verstaan,
maar de Koning verstaat mij en de menschen hem.

WALTER ROLLAND.

Laat mij tijd om te denken, Minnestral.

MINNESTRAL.

Juist! Mijn Heer!

VIOLA ROLLAND.

Kom je haast, Walter? - Nog al in gesprek?
Is 't niet ongelooflijk dat een ernstig man,
zoo slim en trotsch als jij, zich zóó laat lijmen
door 't vleien van een uitgeslapen knaap?

MINNESTRAL.

Goed zoo, mooie dame!
ik ben van alle knapen
wel 't heerlijkst uitgeslapen,
daar hoef ik mij niet voor te schamen.
Maar mijn Koning is slimmer en trotscher dan jij,
daarom luistert hij naar mijn vleierij.

VIOLA ROLLAND.

Jongen, was jij hier maar nooit gekomen.
Weet je, vleier, wat kwaad je sticht?
Geen man zoo sterk, dat hem door koningsdroomen

den voet niet kan worden gelicht.
Tóch al te trotsch en te hard ben je, man!
Te hooghartig, te fier en te koud -
Ach, mijn God! - hoe zal het wel worden dan,
als je op zulke aanbidders vertrouwt!
Ga heen, jongen! je bent oprecht misschien.
Je meent het wel niet zoo kwaad.
Ze hebben je omgekocht of bepraat,
Maar wacht je! laat ik je niet meer zien!
Ik ben zijn vrouw en ik zal niet gedooogen,
dat in zijn edel hart, hier voor mijn oogen,
de vonk van liefde en deemoed wordt gesmoord
door een opgewonden kwajongens-woord.

MINNESTRAL.

Mijn heer, jij kunt wel koning zijn,
maar jouw vrouw geen koningin.
Haar liedje klinkt zoo week en teer,
dat stijgt niet hoog, dat zinkt niet neer
in de allerdonkerste kuilen.
Het Koningslied klimt den Hemel in.

Wij helden hebben een harden zin
en vechten zonder te huilen.

WALTER ROLLAND.

Recht zoo, Minnestral! - ik denk, ik denk.
Heb wat geduld, en kom hier nog eens aan.
Misschien is 't licht dan voor mij opgegaan.
Heb je gebrek? Vernedert je een geschenk?

MINNESTRAL.

Niet van mijn Heer. 'k Heb weinig nood.
Geef mij vijf stuivers voor wat brood
en nachtlgies. Thuis kom ik toch niet meer
eer ik verstaan ben door mijn Heer.

VIOLA ROLLAND.

Wat wil je om weg te blijven? Zeg hoeveel?
Ik zal 't je geven.

MINNESTRAL.

Ook 'n zoen en een streel?
Dát heeft Minnestral an je verdiend,
en meer zal hij nooit van je nemen,
voor geen dreigen of flemen.

Al jaag je 'm als vijand, toch komt hij als vriend.
En hij blijft niet weg, voor geen goud of juweel,
want mijn Heer is nog van hem gediend.

WALTER ROLLAND.

Daar! Minnestral! Ga nu! Goenacht!

MINNESTRAL.

Denk! mijn Koning! - Denk! - Denk! - God wacht!

Vierde tafereel.

*Op 't wijde stadsplein, na den middagtijd,
het machtig beursgebouw, met zijn kolommen
en breede trappen. Men ziet af en aan
de heeren gaan, of talmen in gesprek.*

PIET RUBBER.

Dag Jan!

JAN GUMMI.

Te bliksem nou! - Dag Piet!
Wat doe je hier? - Ben je niet op je post?
Hoe moet dat nou, als men ons samen ziet?
Verdomd gevaarlijk!

PIET RUBBER.

Steinberg is gedrost.

JAN GUMMI.

Wat? - Nou al? - godverdikkeme, die is goed!
Finaal kapot?

PIET RUBBER.

Finaal! - glad voor de vlakte!

't dreigde al eergistre' laat-beurs, toen staal tien punten zakte.
Gistren de sporen, toen 's-ie doodgebloed.
Hij spoorloos weg, kantoor dicht, groot schandaal.
Nou gaan er meer.

JAN GUMMI.

Nou hangen ze allemaal.
Nu moge z'ons zien. Waar 's Rolland? Weet-ie 't al?

PIET RUBBER.

Hij 's thuis. Zit met z'n vriendje Minnestral,
dat gekke joch, - te kletsen zonder end.

JAN GUMMI.

Nou? - is de kerel gek? - Op dit moment?
Nou-ie de rijkste man ter wereld wordt?
Nou al den bliksem in elkander stort?
Nou Steinberg leit? - nou er geen één kan staan
waar hij niet stopt?....

PIET RUBBER.

Jan! - Rolland is een kraan,
Maar kranen zijn meestal op één punt gek,

Gewoonlijk bijgeloof of hoogmoedswaan.
Daar had je Wallenstein!....

JAN GUMMI.

Nooit van gehoord.
In suiker? of bankiers?

PIET RUBBER.

Nee, 'n generaal
die sterrewich'len ging en werd vermoord.
Weet je *dat* niet? - Van Schiller is 't verhaal.
Zoo gaat het Rolland ook. Hoor wat 'k voorspel:
Die jongen maakt hem stapelgek, let wel!

JAN GUMMI.

't Zou zonde zijn, verdomd.

PIET RUBBER.

Ja! - maar daarbij
minder voordeelig ook voor jou en mij.
'k Hoop dat je 't vat.

JAN GUMMI.

Hou je me niet voor vol?

'k Ben niet van gistren. Wordt de kerel dol,
gooit-ie ons weg, dan 's onze pret gedaan.

PIET RUBBER.

O zoo! - Accoord! - We hebbe' elkaar verstaan.
Zal 't niet mijn schuld zijn....

JAN GUMMI.

Ga jij nog naar binnen?
De bengel luidt, de heibel gaat beginnen.

PIET RUBBER.

't Zal spannen, hoor! De baas laat zich niet zien.
Hij heeft nòg gelijk. Ze wurgden 'm misschien.
'k Zag Wolf gesticuleeren, bleek van drift.
De hausse is woedend, Leviesson spuwt gift.

JAN GUMMI.

Leviesson? die gaat ook.

PIET RUBBER.

as 'n straal!

*Terwijl zij spreken vullen zich de treden
met meer en meer bezoekers, ongewoon
is hun opwinding, kleine groepen praten
met heftige gebaren, hier en daar.*

*Vol spanning richten zich alle gezichten
naar ieder nieuw aankomeling. Men ziet
dat zeer bizondere dingen gaande zijn.
Een jong beursklerkje stormt de trappen op.*

KLERK.

Steijnberg is pleite!! Leviesson staat wrak!!

PIET RUBBER.

Al lang bekend, vrind. Hou maar je gemak.

JAN GUMMI.

Verdomd! daar heb je 'm toch hoor! da's brutaal.

PIET RUBBER

Wie? Rolland? Ja, waarachtig! - Smoel van staal.
Correct als altijd. Straks slaan ze 'm nog dood.

JAN GUMMI.

Geen lef, man! - 't Zaad van Jozua ging verloren,
de wacht is op een nieuwe heldenjood.
Na Simson werd geen jodenheld geboren.

*Als Rolland nadert, ziet hem ieder aan,
door somm'gen wordt hij met ontzag gegroet,
zelfs gaat er eve' een zacht hoeraatjen op,
maar andren zien hem met verbeterden woede,
grimm'ge gezichten, felle, nijd'ge blikken,
vuisten gebald en half-luid hoon-gemompel.*

*Hij geeft daarop geen acht, maar gaat bedwaard
naar zijn handlangers, die hem schuins beoogen!*

PIET RUBBER.

Wil-ie ons zien?

JAN GUMMI.

Dat zijn we niet gewend.

PIET RUBBER.

Hij 's overmoedig.

WALTER ROLLAND.

Heeren, dit 's het end.

JAN GUMMI.

Het end? Wat meen-je?

WALTER ROLLAND.

't Schijnt me nu al wèl.

Je wordt bedankt voor 't goeie samenspel.

We reek'nen af en daarmee is 't gedaan.

PIET RUBBER.

Gaat dat maar zóó?

JAN GUMMI.

Zeg, waar zie je ons voor aan?

WALTER ROLLAND.

Voor geen haar beter, dan je bent.

PIET RUBBER

En jij?

Wat ben je zelf? - Een gokker, net als wij.

Wat beters soms?

JAN GUMMI.

Komaan, Piet, maak geen standje!

Ze lette' op ons. - Wat is er nou aan 't handje?

*Midde' in een groep verheft er een z'n stem,
met woest hand-zwaaien. Vruchteloos tracht men hem
te manen tot bedaren. Hij breekt uit
van tusschen d'andren, met een heesch geluid
en bleek vertrokken aangezicht. Nu staat
hij bij Rolland, die hem kalm gadeslaat.*

DE BEURSMAN.

Nu zul je 't hooren, jou vervloekte schurk!

Nu zul je 't hooren, 't kan me niets verdommen,

Jij en die twee spitsboeven, je kornuiten!

Nou komt d'aap uit de mouw, en 't edel drietal

staat onbeschaamd en broederlijk voor 't front.

Schurken zijn jelui, zwendelaars en dieven.

Schrijf òp maar wat ik zeg, haalt maar politie.
'k Ben toch gesjochten! morgen sluit de kast
net als bij Steijnberg, en dat 's jelui schuld.
Maar eer 'k me voor den kop schiet, heb 'k plezier
jou, Rolland, eens nog bij je naam te noemen!
Schurk, gokker, flesschentrekker, zwendlaar, dief!
Had je maar één millioenste deel gestolen
van wat je stal, een broodje, een ouwe jas,
dan zat je al veilig achter slot en grendel.
Waar je altijd hebt behoord. Nu je millioenen,
nu je een milliard misschien gestolen hebt,
nu loop je als een groote brani rond,
door al die laffe botterikken hier
bewierookt en gelikt. Klaag nou maar an!
Genoeg getuigen! Stop me maar de doos in.
Voor een paar lapjes krijg je 't wel gedaan.
Ik ben al lang van kant, eer 't zoover komt.
En één ten minste is er dan toch geweest,
die je heeft durven zeggen, waar 't op stond.
Schurk! - Zwendelaar! -

*De beursman hijgt en slikt, droogt z'n gelaat,
van woede en spanning overmand, z'n vrienden
spreken hem dringend en bedarend toe.*

WALTER ROLLAND.

Ei man! Je hebt groot gelijk dat je je lucht geeft.
Een wreedaard, die je dat plezier niet gunt.
Je bent verslagen en je laatste troost
is 't bittere woord, nu je de kracht begeeft.
Dat schelden mij geen zeer doet, wil 'k niet zeggen.
Ik voel een wondend woord zoo goed als jij.
Maar och! hoe kun je iets scherpers mij doen hooren
dan wat 'k mijzelf zoo dikwijls heb gezegd?
En wat zei je eigenlijk voor nieuws of vreemds?
Een dief? - Wel zeker. Heb ik ooit beweerd
dat 'k een milliard, - of zelfs maar honderd duizend
verdienen kon, met eerlijk, nuttig werk?
't Staat vast: wie krijgt en niet verdient, die steelt.
Maar *wie* verdient wat hem wordt toebedeeld?
Verdienen hier de heeren, één van allen,
wat zij ontvangen, naar gerechte maat?

Laat mij 't eens zien, vertoon mij de balans
met debet: 'geld' en 't credit: 'nuttig werk'. -
Hoe wordt dat afgemeten, laat eens zien?
Wie weegt uw goede daden tegen goud?
Wie zegt: zooveel gedaan voor 's menscheids heil,
zooveel ontvangen van 't maatschappelijk goed?
Dat zou een kunst zijn, niet? Een dieventoer.
Is er dan iemand hier, die durft beweren,
de hand op 't hart, of liever, op de beurs,
dat hij als man van eer is overtuigd
niet méér te ontvangen dan de volle waarde
van wat hij aan maatschap'lijke' arbeid geeft?
Kom an, wie durft? - Nu, is men dan geen dief,
geen zwendlaar, als men minder geeft dan krijgt?
Of steelt alleen hij die de wet veroordeelt?
Dan ga ik óók vrij uit. Komt! weest oprecht,
en stemt mij toe, dat wij gewoon weg nemen
zooveel wij kunnen krijgen, elk om 't hardst.
En noem dat nemen waar de wet 't veroorlooft.
En spreek van stelen als de wet 't verbiedt.

Knoop 't net van zede niet met fijner maat
want dan komt niemand van ons door de mazen,
en al die verontwaardiging beteekent
niet meer dan spijt, dat 't jou niet is gelukt,
een grooter dief te worden dan ik zelf,
dat je maar een klein diefje bent gebleven,
die nu zijn buit zich weer ziet afgegapt.

EEN ANDER BEURSHEER.

Mijnheer, er zijn hier ongeschreven wetten
die elk fatsoenlijk beursman respecteert,
en trucs, die ieder man van eer veracht,
'r is spel en valsch spel!

WALTER ROLLAND.

O onnoozele eenvoud!
O zoete illusie voor een slecht geweten!
'r Is spel en valsch spel, goede en valsche leugen,
brave en gemeene diefstal. - Zeker! zeker!
De trap der deugd heeft ongemeen veel treden,
en wie de brug der zonde gansch wil mijden
valt meestal in den drek der huich'larij.

Welnu, mijn Heeren, gunt dan nu ook mij
't genoeg van een onomwonden woord.
De prijs, gesteld op 't houden van de wet,
die elk fatsoenlijk beursman respecteert,
met name uw achting en genegenheid,
verlokt mij niet genoeg, vergoedt mij niet
het loon der door u zoo verachte trucs.
Hadt gij wat meer verstand en minder braafheid
dan dacht ik anders. Nu neem ik getroost
het loon door u aan schranderheid gegund,
en speen me van de zegen uwer braafheid.

DE BEURSHEER.

Ziedaar! de geldwolf gooit z'n masker af.
En toont ons schaamteloos z'n naakt cynisme.
Goddank! dat hier nog andre menschen zijn
die niet gansch breken met fatsoen en eer,
en hem met hun verachting zullen straffen.

WALTER ROLLAND.

Het brave vosje dat geen wolf kon zijn,
dankt zijnen Heer dat hij niet is als deze,

en hult zijn naaktheid in fatsoen en eer.
Gods schepping is toch schoon, het kleinste diertje,
het nietigst schepseltje heeft zijn fatsoen,
dat het met trots en dankbaarheid bewaart,
'r is gieren-fatsoen en katten-fatsoen,
apen-, uilen- en padden-fatsoen.
De kleine luis dankt, even als de leeuw,
zijn Schepper fier, dat hij nog nooit heeft gebroken
't luizen-fatsoen en d'oude luizen-eer.
Laat ons dan billijk en verdraagzaam zijn,
laat elk, ook 't kleinste beestje, in zijn fatsoen.
Vindt elk zich zelf niet 't best gefatsoeneerd?
Hoe zou 't u lijken, heeren, wanneer de eend
den arend poogde in eend-fatsoen te wringen?
en als 't niet lukt, hem strafte met verachting?
Vreeslijke straf! Ontzettend dreigement!
Breek ik 't fatsoen, dan straft mij uw verachting,
edoch!... de duiten worden mij gelaten.
Hoe red ik me uit dien gruwelijken nood?
hoe zal de best-bereide spijs mij smaken,

hoe zal ik rusten op het zachtste bed,
hoe zal ik 't schoon van bosch en veld genieten,
hoe zie 'k mijn kind'ren in 't onschuldig oog,
zoolang 't mij altijd door in d'ooren dreunt:
'k word door de Heeren van de Beurs veracht'?
Waar zal 'k dien sombren Kaïnsvloek ontvluchten?
Waar voor dien bliksem van uw ban mij bergen?
'k Verlies uw achting,... maar ik houd mijn geld!
Zult gij mijn cheques niet willen accepteren?
Wilt ge niet meer verkoopen als 'k betaal?
Zal men mij koop van huis of landgoed weigren,
van kunstwerk of juweel, voor cash in hand?
Wordt mijn milddadigheid soms niet aanvaard
als Tempel, hospitaal of boekerij,
voor arme of invalide, Staat of Kerk,
daar mij de Heeren van de Beurs verachten?
Zegt mij een bouwheer: 'voor jou bouw ik niet,
want jou verachten Heeren van de Beurs'?
Loopen mijn paarden niet, varen mijn jachten
niet waar mij goeddunkt, word ik niet bediend,

gegroot, gehoorzaamd, ondanks uw verachting?
Of denkt gij aan 't geweten, dat de last,
den zedelijken last niet dragen kan
van stillen smaad door zooveel soortgenooten?
Dan vraag ik U, hoe draagt gij zelf dien last?
Gij zijt maar honderden, en hoeveel duizend,
hoeveel millioenen van uw soortgenooten
zijn er rondom u, die u schijnbaar eeren,
die u gehoorzamen, en voor u werken,
en niet dan nijd en afgunst voor u voelen,
en u met fellen stillen haat verachten,
uw eer en uw fatsoen, uw werk en leven
veel heftiger nog, dan gij 't mij kunt doen?
Hoe draagt gij dat? wordt uw genoeglijk leven,
uw nachtrust en de vrede in uw gezin
door die geweld'gen stillen hoon verstoort,
zoolang men u uw duiten en uw huizen,
uw goede keuken en uw comfort laat?

.....
Veracht mij, Heeren! 'k draag mijn lot getroost

als gij 't uwe - en 't zal ons niet beletten
zaken te doen als altijd. Nu aan 't werk.
't Is bijna tijd. Denkt om het kwartje boete'.

*Als hij nog spreekt en zich naar d' ingang keert,
en d'andren, door gewoonte en plicht gedreven
't standje verlaten en ter Beurze spôen,
bezorgd om d'eigen zaak en 't dringend uur; -*

*hoort men het naadren van een grooten stoet
zingende mannen. 't Volk stroomt haastig toe,
dringt om hen heen en luistert naar hun lied,
dat ernstig klinkt, haast dreigend. In kadans
van 't streng gezang schrijden ze langzaam aan,
bleek de gezichten, fanatiek de blikken,
waaruit 't besef van wicht'ge zending straalt.
Ze zijn gekleed in 't vale werkmanspak,
met glimmend schootsvel of blauw boezeroen,
in grauw manchester of bruin bombazijn.
Sommige dragen voorhamers en spaden,
enklen banieren, die op 't roode doek,
in groote witte letters spreuken toonen;
als: 'Eert den Arbeid' - 'Geeft ons werk en brood'
'Wij willen werk' - 'Leve 't recht op den arbeid!'
'Wee 't volk dat niet zijn werkers voeden wil'.*

En duidelijk wordt nu hun gezang verstaan:

GEZANG DER WERKELOOZEN.

Wij zijn de werkeloozen,
wij willen maar wij mogen niet,

of wij al 't werk verkoozen,
de heeren die gedoogen 't niet.
Vervloekte Maatschappij!

Wij heeten 't schuim der natie,
Wij werke' ons levenslang kapot,
dan gaan we, bij de gratie,
in 't Armenhuis tot slot.
Vervloekte Maatschappij!

De Heeren, die gedijen
door ons gesappel nacht en dag,
dan jage z'ons op de keien
en male om geen beklag...
Vervloekte Maatschappij!

We zien ons brood vermindren,
al werkten en al sloofden wij
voor eigen vrouw en kind'ren
en voor al 't volk daarbij.
Vervloekte Maatschappij!

Wat hebben we misdreven
 dat men ons straft met hongersnood?
 We gaven lijf en leven,
 we vragen werk en brood.
 Vervloekte Maatschappij!!

*De stoet houdt halt voor 't statig Beursgebouw
 de Heeren, half bevreesd en half nieuwsgierig,
 komen weer buite' en vullen op 't bordes
 bove aan de trap, tusschen de zware pijlers
 de ruimte gansch. 't Gezang zwijgt, en de werkers
 staan wachtend stil en staren haat omhoog.
 Een angstig beursheer roept met veel misbaar:*

BEURSHEER.

Is er dan voor den bliksem geen politie?!

EEN ANDER BEURSHEER.

't Is een schandaal, dat men die dingen toestaat.
 De Burgemeester is een sul. Politie!

EEN ANDER BEURSHEER.

Wat geeft politie? Die is zelf te bang.
 Telefoneer soldaten! - Roept de hoofdwacht!
 Na 't eerste salvo zul je z'eens zien loopen!

*Rolland treedt nu naar vóór: daalt een paar treden
en spreekt tot zijn confraters, schamper lachend:*

WALTER ROLLAND.

Komt bij, o helden, valt niet daadlijk flauw!
Wil iemand reukwerk of een slokje brandy?
nog is er hoop uw veege lijf te redden,
nog is uw lieve hachje niet verloren.
Moeten wij sneven, denkt dan om uw eer
en uw fatsoen. Bewaar toch uw fatsoen
tot 't allerlaatst. Een held sterft vóór zijn eer,
en breekt het leven liever dan 't fatsoen.
Hier komen wezens met een andere eer,
en van een ander, minder net fatsoen,
eerloos en onfatsoenlijk in uw oog -
Nu! toont hun dan uw macht en meerderheid,
uw waardigheid, uw overwicht, uw eer,
en kruipt niet achter onbeschaafde dienders,
en onfatsoenlijke soldaten weg.

EEN STEM UIT DE HEEREN.

Schei uit met flauwe praatjes! Roept soldaten!

EEN ANDERE STEM.

Aan vechten doen we hier niet. Orde mot er zijn!

EEN STEM.

Vraag wat ze wille! Wille ze geld?

Laten we 'n collecte houen.

WALTER ROLLAND

Wat? - Nu al praten over d'overgaaf?

Nu al parlementeeren, geld beloven,
collecte's houden, eer de storm begon?

O helden! waar 's uw eer en uw fatsoen?

Een klerkje roept nu, rondgaand met een hoea:

KLERKJE.

Collecte Heeren! - voor de Werkeloozen!

*Hij schudt den hoed en de rijksdaalders klinken.
Dan treedt uit 't volk een kleine man naar voren,
met slappen hoed op 't ruig bewassen hoofd,
't is Jasper, de Volksleider, en hij zegt:*

JASPER.

Daar staan ze nou, kameraads, die zich zat konden vreten
door den arbeid, die door jullie is verricht.

Zie je den angst wel op hun benauwde gezicht?

Ze zijn bang voor hun brandkast, dat komt van 't slechte geweten.
Ze kijken als wolven in den val, als gevangen haaien,
en ze zullen je met een paar rijksdaalders willen paaien.
Ben jelui daarmee tevreden Kameraads? Is 't om een aalmoes dat je vecht?

DE WERKELOOZEN.

Neen!

JASPER.

Wij strijden voor den arbeid! voor ons heilig recht.
Hou je guldens maar, Heeren! Staakt je collecte!
Moest dat wachten tot de werker van honger verrekte?
Wij laten ons den mond niet meer met zilver stoppen,
en jelui valsche weldadigheid zal ons niet meer foppen.
Eerst zuig je ons bloed tot den laatsten droppel uit,
eerst neem je ons de kleeren, het hemd en de huid,
en dan krijgen we een vodje terug van den buit
om onze naaktheid mee te bedekken,
opdat we voor je zedige oogen geen ergernis wekken,
met onze lompen en uitgemergelde ribben,

maar vrouw en kinderen liggen thuis op leege kribben,
geen warm eten in weken, bed en schoenen in de lommerd,
heb je je vroeger om die ellende bekommerd?
toen we je huizen bouwden en je kleeren weefden,
toen je kind'ren in weelde door onze armoed leefden?
Hou je aalmoezen vóór je, weg met dat gestolen goud!
Ons recht willen we, ons recht op werk, en op onderhoud.
Zijn we ontmoedigd, kameraads!

DE WERKELOOZEN.

Neen!

WALTER ROLLAND.

Heeren, men stelt u hier een voorbeeld, naar ik meen,
een beschamend voorbeeld van fatsoen en eer.
Men weigert uw aanbod, men wil niets, of méér.
Wat is ons antwoord? 't zou me bedroeven
als ge u in fierheid liet overtroeven
door onfatsoenlijke en eerlooze lieden.
Nu zal 't toch uit zijn met loven en bieden,
Nu zult ge toonen, manhaftig en koen,

de meerderheid van uw waarachtig fatsoen.

JASPER.

Ha! - jou ken ik! - wie kent jou niet?
Walter Rolland! - de staal-koning! - de groote bandiet,
de spoorweg-zwendelaar, de vorst der flesschentrekkers,
die met millioenen schrokt, als 'n kind met lekkers,
de multi-millionair, milliardair,
met z'n koud, hard, genadeloos roofdieren-air,
de vleesch-geworden hebzucht, zonder hart of geweten.
Kijk hier, kameraads, 't is goed het te weten,
hier staat één enkel man,
die in één minuut meer verteren kan
dan een arbeidersgezin in een geheel jaar,
zonder armer te worden. Spaar nou maar
tot je net zoover bent! 't komt alles van de vlijt,
van de plichtsbetrachting en de spaarzaamheid!

WALTER ROLLAND.

Wacht even, mannen, nu je zóóver bent,
gun mij dan ook een enkel moment.

Jelui generaal is een gewikste vent,
hij weet al waar Abraham de mosterd haalt,
en dat domme Symen altijd 't gelag betaalt.
Maar laat me jelui nog even beduiden,
dat de man wel het etensklokje heeft hooren luiden
maar nog niet weet waar de gouden klepel hangt,
hij weet dat je geen walvisschen met 'n simmetje vangt
en geen millioenen door zuinigheid en vlijt,
maar hoe dan wel, dat heeft hij niet gezeid.
Want zou je niet denken, dat als hij die kunst verstaan had,
dat hij al lang zelf zoo'n vangst gedaan had?
Kom, mannen, zullen we de waarheid verbloemen
en elkaar, zooals men zegt, Mietje noemen?
Elk man van jelui allen, elk één, je kunt er donder op zeggen,
zou stilletjes het gouden vischje in z'n bunnetje leggen,
als hij 't, als ik, aan den haak had kunnen slaan.

JASPER en DE WERKELOOZEN.

Neen! Neen!

WALTER ROLLAND.

Niet? - Ei! - Ei! hoort eens aan!

Nu ik zeg je, al die heeren, die hier staan
die hadden het dan maar wis en bliksems gedaan.

Allemaal menschen van je eigen makelei
met eer, fatsoen, geweten en een goed hart er bij,
geen haar slechter dan jelui zelf. Wil je 't niet gelooven?

Wijs me er dan één uit jelui eigen reien
die, eenmaal opgeklimmen tot hier boven,
toen hij het goud zoo glad in z'n zak voelde glijen,
uitriep: 'Kijk nou! hier ben ik Kameraads!
met al mijn geld, bij jelui is mijn plaats!'

Wijs mij er zoo één! één maar! één eerlijke snuiter,
een royale, edelmoedige, nauwgezette, solidaire vrijbouter!

Wijs mij er één! Een ton premie op zijn hoofd!!!

Weet je er geen? Dan eisch ik dat je mij gelooft.

Want honderden zijn er tot hier omhoog geklimmen.

Maar eenmaal omhoog, wat kan omlaag hen verdommen?

.....

En wie leert hen klimmen? Wie helpt hen stijgen?

Vraagt het hen niet, vraagt het je eigen!
Jelui bouwden hen dom en geduldig den ladder.
Wie zelf te onnoozel is, maakt andren des te gladder,
en de schranderen worden sluer door de dommen.
Wij zijn hier alleen langs de sporten geklommen
van jelui slaafsheid en onverstand.
Stond je niet levenslang met de pet in de hand
waar je maar een rijksdaalder zag blinken?
Zei je ooit néén, als we 't geld lieten klinken?
Heb je ooit gesnuffeld of de guldens stinken
naar zwendelarij, naar werkers bloed of zweet?
Wist je, als je werkte, voor wie je 't wel deed?
Voor een engel of 'n duivel? Voor je weldoener of voor je beul?
Zocht je in je nood niet juist bij je pijnigers heul,
bij hen die je bezwendelden en bedrogen,
die je tot bleek-bloedens toe hebben uitgezogen?
Heb je niet geleefd van den afval van onze weelde?
en lustte je de gestolen kluij niet, die de baas met je deelde?
en kom je ons nu schelden met groot misbaar

voor roover en bandiet, voor dief en zwendelaar?
 Goed! ik geef toe, wij zijn dieven en bandieten,
 maar jelui leefden weer op ons, als parasieten op parasieten.
 Hier valt niets voor jelui te eischen of te verguizen.
 Zijn wij bloedhonden, goed! dan zijn jelui bloedhondenluizen!

Hoongeroep onder 't volk, gesis, gefluit.

JASPER.

Dat je 'n onmensch bent, erger dan een dier,
 dat weet ik wel, dat weten we allen hier.
 Maar dat je het zoo ruitelijk erkent,
 dat valt me mee! 'k Maak je mijn compliment!
 Maar wij zijn *menschen* met menschelijk gevoel,
 wij streven naar hooger, edeler doel.
 Wij stellen ons menschenrecht, tegenover 't bruut geweld.
 De macht van den arbeid, tegenover de macht van het geld.

WALTER ROLLAND.

Wel! Wel! - Ja! menschen zijn bizondere dieren!
 Alle beesten leven om hen te plezieren.
 De wereld is hun schriftelijk toegezegd,

van wege het speciale mensenrecht.
Alle menschenkindertjes worden geboren
met nette, duidelijk geschreven, gezegelde papieren,
als bewijs dat ze zijn uitverkoren
en dat alle beesten en planten hun toebehooren.
Komaan, mannen! met je mooie banieren,
laat kijken je rechten, - of heb je de stukken verloren?
Laat kijken, zeg ik! - kun je bewijzen overleggen?
Wat moet ik anders morgen tegen de paarden zeggen,
als die eens begonnen met vaandels en optochten
en om hun paarden-rechten verzochten?
Werken die soms niet? Hebben die geen arbeidsmacht?
En die worden eerst afgebeeld en dan gevild en geslacht.
Is jelui werk meer dan paardenwerk?
Waarom maakt dan dat werk je niet sterk?
Veel sterker dan wij? - is arbeid machtiger dan geld?
Waarom heeft arbeid dan ons niet de wet gesteld?
Wat kom je dan bedelen en protesteeren
in plaats van ons danig mores te leeren?
En wat bazel je van bruto geweld?

Heusch! Geen van deze heeren zal een sabel of geweer hanteeren.
Daar hebben ze hun dienders voor en soldaten,
die precies doen wat ze commandeeren.
De heeren doen niets als schrijven en praten.
Maar *die* arbeid geeft hun een macht en een recht,
waar jelui onnoozelen vruchteloos tegen vecht.
Omdat jelui net doen als paarden en koeien
die zich met menschenzaken bemoeien.
Gaat naar huis, Stumperts! - met dat armzalig vertoon!
Leert je eigen zwakte en des vijands kracht!
of je krijgt, met al je menschenrecht en arbeidsmacht,
het gewone koeien- en paardenloon,
dat wil zeggen: eerst afgebeeld en uitgezogen, en tot slot gevild en geslacht.

*Gefluit, geschreeuw en woedend hoon-geroep
stijgt uit de groep van havelooze werkers.
Met opgeheven vuisten schreeuwt de leider:*

JASPER.

Dat zullen we nog eens zien, hyena!

Ons bloed op je hoofd, onmensch!

*Rolland met koel, strak wezen, onverstoortbaar,
verroert geen lid, en wijkt geen voet terug.
Maar als 't volk, door zijn kalmte geïmponeerd,
tot zwijgen en tot staan komt, en een stilte
op 't stadsplein daalt, die niemand recht begrijpt,
waarin de twee vijandelijke groepen
weifelend wachten, wat er zal geschieden,
en wie het sein zal geven tot een daad, -
trilt zacht een fijn-gefloten melodie
luchtig en helder over alle hoofden,
en Minnestral komt, handen in de zakken
barvoets, blootshoofds, als altijd, aangeslenterd.*

MINNESTRAL.

O Wee! O Wee!
die steenen straten staan me niet aan,
die keien geven niet mee.
Ik zou liever een uur of wat hier van daan
door de meizoentjes en de ranonkeltjes gaan,
of in 't zachte zand langs de zee.

*Rolland ziet om, zijn strenge trekke ontspannen.
't Volk roept op vroolken toon, den knaap herkendend:*

DE WERKELOOZEN.

Daar 's Blootepoot! Daar 's Blootepoot!

MINNESTRAL.

Dag broertjes! 'k ben blij dat jelui me al kent,
maar je moest liever Minnestral zeggen.
Zeg! Kon je geen viltten loopertjes leggen?
Mijn voeten waren nooit anders gewend
als duinen en wegen en weien.
Jelui hebt hier al weergaasche harde keien.

DE WERKELOOZEN.

Ja. Hard zijn ze! Hard! Weergaasch hard! - Minnestral!

MINNESTRAL.

Arme broertjes! jelui schoenen die weten het al!
Mijn voeten die moeten 't nog leeren.
Maar ze zullen 't leeren, dat wil ik bezweren,
al moest ik hier twintig jaar dolen.
Hoor je, broertjes daarboven en broertjes omlaag!
eer ik jelui kousen en schoenen draag,
gebedeld of gestolen,
verslijt ik de kei met mijn naakte zolen.

JASPER.

Baasje! ik zou niet zoo stoutweg spreken.

Ik ken ze, die keitjes zijn harder dan glas.
 Je kunt er menigen klomp op breken,
 maar bij 't hart van die dáár vergeleken,
 zijn ze nog zacht als was.

MINNESTRAL.

Schoenleer verslijt, maar sterker wordt mijn huid,
 en al harder op hoe harder steenen ik stuit.
 Voor ijsharde harten ben ik óók al niet bang.
 Is 't eenmaal maar zomer, dan duurt 't hardste ijs niet lang.

JASPER.

Kun je dan 't hart van dat monster raken?
 Kun je 't om dien ijsberg zomer maken?

MINNESTRAL.

Hem?!!!..... Om hem?!!!!
 O broertjes, mijn broertjes oliedom!
 Wat sta je daar allen schuw en stom,
 bedonderd, bedeesd en beteuterd?
 Wat doet het onnoozelste hong'rige kind
 dat een vet-gesmeerde boterham vindt?
 Tast toe, lieve broertjes, daar is je brood!

Waarom langer gedraald en geleuterd?
Daar is je herder, je redder in nood.
Hij kan op de barre keien
de vilten loopertjes spreien.

JASPER.

Tast toe! - juist mannen! - dwingt die snaken
den verzwolgen buit weer uit te braken.

MINNESTRAL.

Ho! - Ho! - Ho! -
Dat gaat maar niet zóó!
Nu handel je net als de zwijnen zoo gek,
die trappen hun boterham ook in den drek.
Geen mensch noch dier
kan leven van goud en papier,
alles leeft door verstand,
en een vlijtige hand.
Al dwong je hem, goud en papier te geven,
dan had jelui nóg niets om van te leven.
Maar huldigt hem, houdt hem in eer,
want broertjes! hij heeft zooveel meer,

meer dan schatten en huizen en landen,
hij heeft een kop voor honderd-duizend handen.

JASPER.

Wat heb je aan een kop zonder hart?

MINNESTRAL.

Verwacht je vriendschap als je scheldt en sart?
Jelui geven azijn en venijn,
verwacht je dan rijnwijn en marsepein?
Een koningshart en een koningskop
dringt niemand zijn liefde en zijn diensten op.

JASPER.

Wat koningskop! - Wat koningshart! - ik weiger
de gunst van een Konings-tijger.

DE WERKELOOZEN.

Hou je mond, Jasper! - hou je mond!
Laat Minnestral spreken!

MINNESTRAL.

Broertjes, zal ik hem vragen
jelui last te helpen dragen?
'k Weet dat hij 't kan. - 'k Weet wat hem kan bewegen.

En Minnestral heeft méér z'n zin gekregen.

DE WERKELOOZEN.

Ja! - Ja! -

MINNESTRAL.

Mijn Heer Koning, hier ben ik
met mijn verwaarloosde hongerige broertjes.
Nu zijn ze nog knorrig en morrig,
omdat ze arm zijn, en zonder voedsel,
en hun vrouw en kinders in groot gebrek.
Maar, mijn Heer! zou jij ze verwijten
dat ze niet wijzer zijn en niet beleefder?
Jij, die weet hoe ze gewerkt hebben
en geen tijd hadden om te leeren?
Jij, die weet hoe kind'ren boos kunnen spreken
en daarom toch wel goed kunnen willen,
en hoe alle goede kind'ren leerzaam zijn?
Mijn Heer, mijn broertjes zijn misschien dom,
maar o! zij zijn leerzaam!
Leerzaam! - veel leerzamer dan hond of paard!
Zij zoeken maar wie hun leeren wil.

Verwijt hun niet dat ze naar slechte meesters luisteren
en dat ze er naloopen van den wal in de sloot.
Want wie zou willen blijven waar zij zijn?
Wie zou niet anders en beter willen worden?
Geef hun dan betere lessen!
Jij hebt de macht van 't verstand, Mijn Heer!
Probeer 't nu, of ze niet leerzaam zijn!
Wijs hen den weg uit den modder en het moeras!
Jij weet den weg. Als er één is, weet jij hem!

WALTER ROLLAND.

Is er een weg, Minnestral?
En als ik hem wijs, willen zij hem gaan?

MINNESTRAL.

Mijn Heer! - er moet een weg zijn.
Waar zooveel handen zijn, is brood -
als er een kop is, die de handen ment.
Heb je geen macht gekregen door geld,
macht over duizenden tegen wil en dank?
Hoeveel macht zul je dan niet krijgen
mèt wil en mèt dank!

En kan die macht hen geen brood geven,
 voor hen en hun vrouwen en kinderen
 en voor allen die goed willen?
 Leerzaam zijn mijn broertjes, mijn Heer,
 leerzaam en goed willend - en misschien niet ondankbaar.

WALTER ROLLAND.

Op de dankbaarheid zullen we maar niet rekenen, Minnestral!

 Mannen, hoort mij aandachtig, geeft goed acht!
 Weegt mijn woord wel, bewaart het ongeschonden,
 want het is kostbaarder dan al mijn goud.
 Geen mensch, die langer leeft dan zijn geloof,
 en 't eind van al beweeggrond is vertrouwen.
 Dit zegt u een, die de doortrapte streken
 van de bedriegelijkste menschen kent.
 'k Heb mij verrijkt, want 'k had daartoe de kracht,
 en ook 't geloof, dat 'k haar niet had voor niet.
 Mijn kracht vertrouwde ik, méér dan al de logen
 van menschenmin en braafheid om mij heen.

En 'k wist dat aan die ouderwetsche goden,
die men zoo vroom met mond en pen belijdt,
hier niemand meer met leve' en daad gelooft.
Dit huichelachtig ras gelooft in kracht
en zelfzucht, eve' als ik, maar om zijn zwakheid
mist het den moed van een oprecht geloof,
en offert openlijk den valschen God,
maar volgt en huldigt heimelijk den echten.
Zoo bleef bij mij 't vermogen tot vertrouwen,
daar 't nooit beschaamd werd, sterker dan bij hen,
die in hun veinzerijen banglijk wanklen,
en 'k geef het vrijelijk en zonder vrees,
waar mij op nieuw een klare, zuivre stem
tot volgen roept, met heldre stelligheid.
Ik zocht de macht niet om de macht, mijzelf
niet om mijzelf, en 'k weet mijn kracht een deel
van eeuw'ge en ondoorgrondelijke krachten.

Die knaap wijst voor mijn werken nieuwen kring,
en ik vertrouw hem, dat hij zuiver wijst,

volgend een aandrang van onpeilbre herkomst.
 En wat hij van mij vraagt is voor mijn krachten
 een taak, verlokkelijk door zijn moeilijkheid.
 'k Wil voor u doen, wat hij verzoekt. - Waarom?
 Omdat 't mij lust. - Omdat ik voel de neiging
 die een goed springer voelt voor een hoog hek,
 en een goed jager voor een moeilijk schot.
 Deernis had 'k immer, - nu eerst voel 'k den drang
 zonder welke alle daden ijdel zijn,
 den drang die welt uit mijn natuurlijk wezen,
 zoodat 'k mijn leven onvoltooid zou achten,
 als 'k deze groote daad niet had gedaan.

 Zegt mij dan, mannen, zult ge willen volgen,
 waar ik den weg wijs? Zult ge willen doen
 wat ik u zeg, getrouwlijk, snel en stipt?
 Zoo snel en stipt als 't scheepsvolk bij een schipbreuk
 't commando volgt, waaraan hun leven hangt?
 Zoo ja? - dan ben 'k met u, met lijf en goed.
 Dan wordt uw strijd mijn strijd, uw overwinning

ook de bekroning van mijn levenstaak.

*Het weiflend volk, zulk onverwacht succes
niet recht begrijpend, noch vertrouwend, zwijgt.*

JASPER.

Bravo! - weest nu gerust, verdwaalde schapen!
Hier biedt de wolf zich tot een herder aan!

WALTER ROLLAND.

Beslis! - en snel! - geen tweemaal geldt mijn woord.
'k Behoef u niet - gij mij wèl, - weifeling
versta 'k als 'neen'! - Geloof behoeft geen tijd.

MINNESTRAL.

Geduld, mijnheer! mijn broertjes zijn verlegen.
Zij zijn zoo vaak bedrogen en misleid.
Een arm kind, dat voor 't eerst een Kerstboom ziet,
durft ook zoo gauw niet naad'ren en gelooven.

WALTER ROLLAND.

Ik geef vertrouwen, ik verwacht het uwe.
De oprechte hoort d'oprechten klank terstond,
als een goed zanger hoort den zuiv'ren toon.
En wie 't vertrouwb're niet kan onderscheiden

verdient zelf geen vertrouwen. Neem mijn woord
of laat het. - Ditmaal geldt geen love' en bieden.
Ik weerhou niets, ik spreek voor de getuigen
van wat ik deed, - en van wat ik zal doen.
Nog eens: ik, Walter Rolland, zeg u toe
met mijn millioenen, en met méér: mijn leven,
voor ieder uwer die mij volgen zal
te strijde' om uw bestaan, als waar 't mijn eigen.
En nu voor 't laatst: wordt dit aanvaard?

DE WERKELOOZEN.

Ja! - Ja!

*En dond'rend stijgt een oorverdoovend juichen
uit der werkloozen reien, hande' en mutsen
worden gezwaaid, de vanen zwenke en neigen.
Rolland daalt een paar treden en verdwijnt,
door 't volk omringd, in 't dringen van de volte.
Maar Minnestral ziet men door forsche handen
omhoog getild en vroolijk juicht hij mee.*

*Jasper, d'armen gekruist, met bitt'ren spotlach,
ziet van terzijde naar 't luidruchtig woelen.*

*En Rollands vroegere vrinden, als 't gejoel
een oogwenk zwijgt, zeggen met nijd'gen blik:*

PIET RUBBER

Zei ik 't niet recht? - De man wordt stapelgek.

JAN GUMMI.

Dat wordt-ie. Je hebt aanleg voor profeet.

PIET RUBBER.

Maar er is nòg iets, dat ik zeker weet:

Dat jochie daar! - dat breek ik eens den nek.

Dan smoot hun praten weer in 't luid gejuich.

Vijfde tafereel.

*Café-terras bij 't zeestrand, in de badplaats
waar Rollands villa staat. Aan kleine tafels
op rieten stoelen zitten enkele gasten,
Jasper, de volkman, achter bier en krant,
Piet Rubber in een andren hoek, bij 'n borrel,
klaarblijkelijk vol kwaadaardige gedachten.*

PIET RUBBER.

Aanneme! - Lizzie! nog 'n bittre.

KELLNERIN.

Sterk meneer?

PIET RUBBER.

als gal.

KELLNERIN.

Heeft meneer slecht geslapen?

PIET RUBBER.

Dat raakt jou niemendal.

KELLNERIN.

Heerejee! - wat zijn we vandaag beminnelijk!

En ik vroeg het nog al zoo vrindelijk.
Anders is u toch meer zoenerig dan bijterig.

PIET RUBBER.

Waarom doe jij dan ook zoo treiterig?
Weet je wie dáár woont?

KELLNERIN.

In die groote villa daar?
Villa Viola? - Kom! dat zou u niet weten.
Wordt hier niet nagefuijd, as u dáár heeft gegeten?

PIET RUBBER.

Ik vraag of j i j het weet. - Nou zeg dan maar:
heb je de baas van 't huis in kort gezien?

KELLNERIN.

Hij kwam hier net voorbij. U kunt misschien
hem nog zien gaan, daarginder op het strand.

PIET RUBBER.

Alleen?

KELLNERIN.

Hij is nooit alleen meer dezer dagen.
Hij loopt geregeld met 'n jong boertje aan de hand,

tot groot vermaak van badgasten en dorpsblagen.
De menschen twijfelen aan z'n verstand.

PIET RUBBER.

Hand in hand, zeg je?

KELLNERIN.

Nou hoor!

PIET RUBBER.

Waar komt dat jochie her?

KELLNERIN.

Van een boerderij - zeggen ze - 'n uur of wat ver.

PIET RUBBER.

Wat zegge de menschen?

KELLNERIN.

Wat zegt u? - Houdt u 't voor zuiver koffie?

PIET RUBBER.

Ik zeg niks. - Rolland is 'n rijke stinkert.

KELLNERIN.

Nou! Of-ie!

PIET RUBBER.

En rijke stinkerts kunnen zich meer permitteeren

dan jij of ik, Lizzie! - m'n borrel asjeblieft.

KELLNERIN.

Zonder mankeeren.

PIET RUBBER.

Verdomd! - Verdomd! - Verdomd! - ik zal 'm leere.
Had ik dat kreng met z'n bloote pooten,
maar daadlijk een kogel door z'n pens geschoten.
Hé Jan, hierheen!

JAN GUMMI.

Goeie middag!

PIET RUBBER.

Heb j'm gesproken?

JAN GUMMI.

Gelukkig niet, hij had me misschien de beenen gebroken.
Ik kon vierkant ophoepelen, zei de lakei,
Meneer was niet te spreken, voor meneer Rubber, noch voor mij.

PIET RUBBER.

Wacht maar! we zijn nog niet uitgepraat.

Dacht-ie, dat Rubber zóó met zich kegelen laat?
Dat zal zoo glad niet zitten, kameraad!

JAN GUMMI.

Piet! Zeg nou eens eerlijk! - potverdorie!
Begrijp jij een snars van die wonderlijke historie?

PIET RUBBER.

Nou! as jij 't niet snapt, dan ben je een loeris.
Ken jij zoo allemachtig slecht je wereldje,
dat je gelooft aan zoo'n wonderbaar boerekereltje?

JAN GUMMI.

Wat bedoel-je? denk je.... dat die jongen geen boer is?

PIET RUBBER.

Een boer? - ha! ha! - nou! nou! eer iets wat er op rijmt.

JAN GUMMI.

Waarachtig, ik had het al direct bij mezelf gezeid,
die rakkert lijkt op 'n verkleedde meid.
Hoe heeft die zoo'n dikke goudvink gelijmd?

PIET RUBBER.

In alle geval is het een verdomd schuin zaakje.
Let eens op de gladde wangen van dat snaakje.

Op z'n dik haar en z'n hooge stem.
En is 't géén meid, - nog erger! - dan naderen we de Grieken,
Rolland was altijd een liefhebber van antiëken!

JAN GUMMI.

Jezus! Piet! - as dat waar is, dan hebben we hem in de klem.

PIET RUBBER.

Daar valt een aardig duitje uit te kloppen.

JAN GUMMI.

Maar hoe kan zoo'n gewikste ons zóó denken te foppen?

PIET RUBBER.

Och man, je zult juist de slimsten er altijd in zien vliegen,
ze houden de rest voor te dom, en worden te lui om te liegen.

JAN GUMMI.

En hoe denk je dat zaakje op te knappen?

PIET RUBBER.

Maar geduld, Jan! Ik zal 'm dat wel netjes lappen.
Ik heb m'n ideetje.

JAN GUMMI.

St! Daar komen de heeren proleten,
die hebben zeker bij den nieuwen broeder gegeten.

*Bij Jasper, die nu opziet uit z'n krant
voegen zich nog twee and're werkeloozen,
gekleed in 't stijf gedragen Zondagspak.*

JASPER.

Nog twee bier, Juffrouw! - nou mannen, zei 'k te veel?
Hangt je die millionnaires-gunst nog niet uit de keel?

DIKMAN.

Nou, mij wèl hoor!

KUMMEL.

't Is niks as 'n groote komedie.

JASPER.

Met je hoevelen was je?

DIKMAN.

Met ons achten.
Eerst mosten we wel 'n uur in de antisjamber wachten,
toen kwam de baas eindelijk.

JASPER.

't Is wat moois - en wat zee-d-ie?

DIKMAN.

Nou, 'n heele lapzalverij van regel en orde,
en wat kulkoek van werkbeparing en dissepline,
de duvel mag der wijs uit worde....
maar dat snapte ik wel, der valt niks an te verdienen.

JASPER.

En de dubbeltjes?

KUMMEL.

Daar blijve we netjes af.
Der komt 'n Commissie en 'n beroo,
alles door meneer angesteld.

JASPER.

Dacht ik 't niet? - O zoo!

DIKMAN.

As we zoet zijn, krijgen we loon en anders straf,
we hebben niks te beweren en geen woord te kikken,
en wat meneer Rolland zegt, voor zoetekoek te slikken.

En wie daar geen lust in heeft, die mag stikken
en weer as te voren gaan.... hongerlappen.

JASPER.

't Is 't oude liedje, - dat kon je vooruit wel snappen.
Van een denneboom pluk je geen peren.
De heerszucht zit hen in 't bloed, met de knoet willen ze regeeren.
En zijn de lafbekken daarop ingegaan?

DIKMAN.

Alleen wij tweeën niet. Wij hebben 'm gesmeerd.

JASPER.

Daar heb jelui verdomd kranig an gedaan.
't Is schande, zooals dat volk hun klasse onteert,
't is God geklaagd! - Ze helpen onze heilige zaak naar de maan.

KUMMEL.

Ik most er niks van hebben. Liever droog brood schransen
dan na zoo'n bloedzuiger z'n pijpen dansen.

JASPER.

Braaf zoo, jij bent een trouwe kameraad!

't Was alles niks als truuks en gemeen verraad.
Die smeerlap heeft alles vooruit op touw gezet,
om onze beweging te nekken,
en zijn eigen zakken te spekken -
en de blinde arbeiders vliegen weer in 't net.

PIET RUBBER.

Goeden middag, heeren! is 't gepermitteerd?
Mijn naam is Rubber, dit is de Heer Gummi, mijn vriend.

JASPER.

Jasper, - Dikman, - Kummel.
Waarmee hebben we 't plezier van de kennismaking verdiend?

PIET RUBBER.

Er is een zaak, die ons allebei interesseert.
Onze beginselen loopen wel een weinig uiteen.
Maar al denken we op enkele punten anders,
een rondborstig mensch waardeert ook z'n tegenstanders.

JASPER.

Zonder twijfel. Mensch-zijn is ons allen gemeen.
Dat wil dus ook zeggen, dwalingen en gebreken.

PIET RUBBER.

Precies m'n idee. Ik meende u te hooren spreken
over de zaak Rolland, dat groote schandaal.
Wij kennen die rijkaard zeer speciaal.

JASPER.

A zoo!

PIET RUBBER.

Wij waren zijn meest vertrouwde agenten,
dat wil zeggen: wij ageerden - en hij kreeg de centen.

JASPER en de anderen.

Natuurlijk.

PIET RUBBER.

Door onzen arbeid kreeg hij z'n millioenen,
en toen smeed hij ons weg als uitgeknepen citroenen.

JASPER en de anderen.

Net zoo!

PIET RUBBER.

Wij kennen hem dus en u kunt er op aan,
met die arme werkeloozen zal 't net zoo gaan.

JASPER.

Nou, wat zei ik je, mannen?

PIET RUBBER.

Ik zeg u dit in vertrouwen,
omdat u werkelijk van die menschen schijnt te houen,
en 't doet me heusch om die arme bliksems leed.

JASPER.

Denk maar niet dat u meer vertelt dan ik weet.

PIET RUBBER.

Goed. Maar ik weet toch iets meer dan u verwacht.
Wat heeft u wel van Rolland's nieuwe vriendje gedacht?

JASPER.

Van die barrevoeter jongen?

DIKMAN.

Een malle aap.

KUMMEL.

Een halve gare - niet plus in z'n knikker.

JASPER.

Heel of half gaar, een gevaarlijke knaap,
een geboren stroopsmeerder en hielenlikker.

Met z'n kruipen en opgeschroefd gevele,
brengt hij Rolland tot tirannen-razernij.

PIET RUBBER.

Nu ja, dat is zijn zaak. Maar wat denkt u dat hij is?

JASPER.

Wat hij is? - een boertje.

PIET RUBBER.

Een boertje - hm! hm! - een boertje!
Wat zeg je er van, Jan?

JASPER.

Heb ik dat zoo mis?

JAN GUMMI.

Nou geef mij zoo'n boertje maar voor broertje.
Met zoo'n boertje dans ik graag een toertje,
zoo'n boertje vervoert je....

PIET RUBBER.

En beroert je!

JAN GUMMI.

Maar dat boertje draait mij geen loertje!
Verander u de B maar in een H.

JASPER.

Aha! Staat het zoo! - Da's 'n ander geval!

DIKMAN.

Nou Gerrit, docht ik 't niet?

Wat kristemens hiet er nou Minnestral?

Dan kan je niet veel besonders zijn, als je zóó hiet.

JASPER.

Dus allemaal afgesproken werk, en dat krullebolletje

niets anders dan 'n rijkeluis-snolletje?

De vent is 'n smeerlap, mannen! ik zee 't je.

KUMMEL.

Zeker zoo'n gewezen menteneetje.

JAN GUMMI.

Of nog erger.

DIKMAN.

Nog erger! - Bah wat 'n zwijnepan!

Nog 'n biertje, Juffrouw! 'k Word er misselijk van.

PIET RUBBER.

't Is maar dat de heeren weten,

wie z'n brood ze bijna hadden gegeten.

JASPER.

Bedankt voor de moeite. - Maar we kenden de adder.
Die kerel mag glad zijn, maar Jasper is gladder.

DIKMAN.

Wat zoo'n rijke vuilik al niet durft te doen!

KUMMEL.

En dat schettert dan nog van eer en fatsoen.

JAN GUMMI.

Och, als je goud genoeg hebt, om de derrie te vergulden,
dan kan de wereld heel wat zwijnerij van je dulden.

PIET RUBBER.

Daar komt hij an. Met z'n lieveling aan den arm.
Atjuu, heeren! - 't Wordt ons hier nou wat te warm. -

*Langzaam en gansch in onderhoud verdiept,
komen de twee, door ieder aangehaapt.
Rubber en Gummi blijven bij 't buffet.
't geval begich'lend met de kellnerin.*

MINNESTRAL.

Mijn Heer! zie je de zee wel fronse' en kruive',
bruin-groen, met van die mooie, witte kuive,

en nu en dan zoo'n lange, donkre veer,
die 't schuimstof weg doet stuive?
Dat geeft zwaar weer!
Mag ik het eve' op mijn gemak bezien?
Neem jij die stoel, dan zit ik zelf hier neer,
hier vóór je op 't zand.
Dan lees ik nieuws uit lucht en zee misschien, -
't leven maak je zoo mooi en nieuw voor mij.
Maar, goede Heer, je hand
moet je mij laten, want die hoort er bij.

WALTER ROLLAND.

Ik geloof nu, Minnestral, dat ik goed weet,
wat wel de zin is van die vreemde woorden,
die ik maar niet van je begrijpen kon.
Weet je nog? - toen ik zei: 'k begrijp het niet.

MINNESTRAL.

Ja wel, mijn Heer, toen ik je heb geraden
tot 't doen naar hartelust van vrije daden -
en 'k vind het zelf 'n raadselige raad.
Hoe vreemd toch dat wij andren wenken

met wijsheid, die wij zelf niet denken,
alsof een vriend met onze lippen praat.

WALTER ROLLAND.

Ik heb den raad gevolgd en heb gesproken
vrij naar mijn hart, en 'k weet, 'k heb goed gedaan.

MINNESTRAL.

Mijn Heer heeft zelf naar hartelust gedaan,
maar andren laat hij niet naar hartelust begaan.

WALTER ROLLAND.

Ha! Ha!

Daarmee is 't raadsel van den raad geraden.

Neen, 'k heb mij juist naar hartelust verzet
tegen den domheidsdrang. En kijk, goed vrindje,
eenzelfde woord blijft niet eenzelfde ding
gegote' in 't oor van duizenderlei menschen.

Loge' is voor de een, wat waarheid is voor de ander,
't vergif voor deze is genen artseneij.

Den wijzen artseneij gaf Minnestral
door goeden raad: vrij naar hun hart te handelen.
En voor den dommen heeft zijn woord geen zin.

Ze peilen 't niet, en zoo ze 't misverstaan
door zich te laten drijven op den stroom
van elke dwaze neiging - des te sterker
werkt het verzet, door 't zelfde woord geboren
in 't hart der goeden. Domheid heeft geen macht,
tenzij door vrees en traagheid van den wijz're.
Wie over macht der dommen zich beklagen,
merken zichzelf tot dommen of tot tragen.

MINNESTRAL.

O mijn goede Heer, zóó heb ik nooit geleefd,
met een mensch die mijn waar meer waarde geeft,
dan ik er zelf voor had durven vragen.
Ik kwam met lichtvader's woord aandragen
als een ruwe steen, die ik vond in 't zand.
Maar jij slijpt hem tot schitterend diamant.

WALTER ROLLAND.

En ik heb nooit geleefd met mensch of kind,
die mij zóó rijk maakt met ál wat hij vindt.

MINNESTRAL.

En je zei zelf een dag of wat te voren

dat 'k maar 'n kwajongen was?

WALTER ROLLAND.

Is nòg dat splintertje niet uitgezwoen?

MINNESTRAL.

Splinters in je vel zijn waar ze niet behooren,
en kwajongens bij koningen niet van pas.

WALTER ROLLAND.

Jij hoort bij mij als bij de oase een bron.
Niets als een beetje frisch en helder water
behoef ik, om mij van een woesteni
te maken tot een mooi en vruchtbaar land.

MINNESTRAL.

Maar mijn Heer heeft vrouw en kinders,
mooi, lief en innig,
en duizende boeken, mooi en diepzinnig.

WALTER ROLLAND.

Ik ben een visch die stroomend water wil,
het kille, klare, dat uit diepste lagen
van 't oudst gesteent zijn zuiv'ren oorsprong neemt.
Nu 'k dat eens proefde, kan het lauwe, troebele

uit andre bron mij zoo niet meer verkwikken.
Ik had het noodig, 'k voel mij gansch verand'ren,
'k herken van dag op dag mijzelf niet meer.
En meer dan andren zich om mij verbazen,
verbaast mijzelf het zeldzame verworden
van 't eigen wezen tot iets vreemds en nieuws.
Je bent mij lief en noodig, lieve jongen,
al ben je maar 'n kwajongen. Zulke wondren
doet ook wel eens een beetje simpel water.

MINNESTRAL.

Mijn Heer! het leve is mooier dan ik dacht.
En 't is ook makklijker dan 'k had verwacht
een held te zijn.
Ik zou 't haast jammer vinden, want 'k heb kracht
voor veel meer moeite en pijn.

WALTER ROLLAND.

Wat lees je nieuws uit lucht en zee?

MINNESTRAL.

Zwaar weer! Zwaar weer!

Het wordt woest en verschrik'lijk, mijn Heer!
Maar geen nood! - laat het komen!
Laat golven schuimen en regen stroomen!
Achter de wolken brandt de zon,
en al komen er grooter stormen
die de sterrebeelden vervormen, -
ook als de zon nooit meer schijnen kon,
nòg wordt dan 't licht niet overwonnen
want altijd branden weer nieuwe zonnen,
zon binnen zon, ster binnen ster,
dichtbij of ver.
Nergens, nergens is 't werkelijk donker!
en hoe zwarter storm, hoe helderder geflonker
van licht, volgt vroeg of laat
voor wat den storm doorstaat.

WALTER ROLLAND.

Mijn Minnestral! wat hoeven menschen méér
tot troost, tot mooi en tot gelukkig worden
dan een vertrouwend en heldhaftig hart?
Wie zich dat woord tot waarheid maakt, wat smart

kan sterker blijven, dan zijn vreugde-wil?

MINNESTRAL.

Nu nog wat denken... nu een tijdje stil!

JASPER.

Is 't nu haast gedaan met die Jan Klaassen?
 Hoe lang denk jelui twee daar nog te razen
 als twee gepatenteerde halve dazen?
 Dacht je ons te bedonderen met die malle praat,
 terwijl het heele café je te begekken staat?
 Wou je je soms houden of je ons niet zag?
 Daar achter staan ze te stikken van den lach
 om die potsierlijke aanstellerij.
 En als niemand je aandurft, hoor dan van mij,
 dat we genoeg hebben van je zwijnerij.
 Jij volksbedrieger! met je buroo en je commissie,
 jij volks-bloedzuiger! schaam je je niet
 dat men je hier openlijk minnekozen ziet
 met je schandmeid, of je schandjongen, of wat is-ie?

DIKMAN.

We weten er alles van, vuile kappetalist!
van je heele werkeloozen-zwendel.
Een tiran ben je, en een liederlijk beest.
En als je geen millionair, maar 'n arme donder was geweest,
zat je al lang achter slot en grendel.

KUMMEL.

We zullen 't de kameraads eens netjes vertellen
in wat voor een net heer ze vertrouwen stellen.

MINNESTRAL.

Mijn Heer! Mijn Koning! Wat moet dat beduiden?
Wat doen die rare dieren valsch.
'k Versta ze niet. 'k Hoor leelijke geluiden
maar niet den zin. En jij?

WALTER ROLLAND.

Stil, Minnestral! ik wèl. Blijf stil bij mij.

JASPER.

Wel zeker, toe maar! - Val hem om den hals.
Zoen hem maar, dat het klapt.

KUMMEL.

Kijk ze daar lieffies zitte, handje in handje!

DIKMAN.

En dan zich houë, of-ie ons niet snapt!

KUMMEL.

Kristes nog toe! dat 's ook een lekker klantje!

DIKMAN.

Pas maar op, dat geen koop're je betrapt!

JASPER.

Laat ons heengaan, mannen, we weten nu zat.

en 't is ook een àl te walgelijk gezicht.

Nu ben je gewaarschuwde, wij kennen onze plicht.

Je arme vrouw zal 't weten en de gansche stad.

En dan zul je wel merken of 't volk is gediend
van de hulp en de wijsheid van zulk een vriend.

*Zij gaan, en alle gasten in 't café
gaan met vertoon, en smaad'lijk lachend mee.*

MINNESTRAL.

Ik moet heen! Heer! - laat me gaan!

Ik vat niet alles wat ze bedoelen.

Maar dat kan ik wel voor zeker gevoelen:
gauw moet ik van je vandaan!

WALTER ROLLAND.

Stil, mijn jongen, stil!
Rustig nu! rustig! - laat je niet jagen!
Moeten de helden voor schelmen versagen?
Blijf rustig bij mij, Minnestral, ik wil!

MINNESTRAL.

O mijn Heer! je bent wreed -
Nooit deed je mij zulk leed,
noem je mij bang en laf,
nu 'k juist vol moed wil ondergaan
het zwaarste wat ik durf doorstaan,
mijn allerhardste straf?
Laat mij los! - Laat mij los! Ook jij vat me verkeerd.
Ook jij, die ik zóó heb vertrouwd en vereerd.
Ook jij! - Laat me gaan! Laat me gaan!
Mijn werk is gedaan.
O God, laat me 't niet bederven! -

Laat me gaan en zwerven,
zwerven of sterven!

WALTER ROLLAND.

Rustig mijn jongen, ik misken je niet.
Je bent niet bang, ik weet wel, maar je wilt
toch ook niet dat je koning bang zal zijn?
Je noemt mij Heer en Koning, geef je dan
je Heer en Koning geen gehoorzaamheid
en geen vertrouwen? 'k Wil niet dat je gaat.
Ik heb je nodig, nodig als mijn bloed.
Zooals mijn brein het warme levensbloed
behoeft tot voeding van 't gedachten-werk,
zoo kan mijn geest niet buiten 't warme leven
van jouw gevoel.... Blijf bij me, Minnestral!
Wat maal ik om die lasterende schurken!
Ik heb wel gift'ger ongediert vermorzeld.
Zou 'k door zulk ontuig jou me late' ontrooven?
'k Gebied het je, te blijven, Minnestral!
Gehoorzaam mij, vertrouw mij, blijf mij trouw!
Zouden wij samen niet verheugd trotseeren

der dommen en der slechten wederstand?

MINNESTRAL.

Jou heb ik gevonden, mijn goede Heer,
maar één heeft mij gezonden, die geldt mij meer.
Ik heb gedaan wat hij ried.
Maar 'k voel als ik nu bleef, voor mijn plezier,
of zelfs voor 't jouwe, dan was 't werk voor niet.
Wat doet zoo'n havelooze jongen bij jou hier?
Hij sticht maar kwaad.
Ik ben Gods loopknechtje maar, niet meer.
Ik heb mijn boodschap gedaan - ach, ik smeeek, mijn Heer!
ik smeeek je, dat je mij trekken laat.

WALTER ROLLAND.

Neen, Minnestral, mijn schildknaap zul je zijn.
En laat de gansche wereld spotte' en last'ren,
wij staan de wereld, waar 't ook gansch alleen.

KELLNERIN.

Neem me niet kwalijk, heeren!
maar u dient hier iets te verteren -
Meneer van 't café zag u nog liever gaan,

want u jaagt alle klanten hier van daan.
Hij wil om u de klientèle niet verliezen.
We houden hier niet van schandalen.

WALTER ROLLAND.

Hier, - ik zal meneer z'n schade ruim betalen.

KELLNERIN.

Dank u! - maar meneer zou nog verkiezen
dat u niet lang bleef.

WALTER ROLLAND.

Goed, we gaan.

MINNESTRAL.

Nooit, nooit krijg je 't zóó gedaan.
Denk niet, Heer! dat je zóó de menschen dwingt,
je houdt geen bijen in een korf die stinkt.

WALTER ROLLAND.

Wat 's dat, Viola? - kom je om ons te zoeken?
Meen je óók dat ik op slechte paden dool?

VIOLA ROLLAND.

Je kent mij beter. Maar ik vraag je alleen:
waartoe dat noodloos wekken van geruchten?

't Fluistert aan alle kanten om mij heen;
Lakeien, winkeliers, vriende' en verwanten,
zoo niet met woorden, zeggen ze met blikken,
hun onverdraaglijke meewarigheid
met de arme vrouw van zulk een echtgenoot,
die dag aan dag en uur aan uur zich aanstelt,
door de omgang met eene barveoeter knaap,
waarover 't minst boosaardig oordeel luidt,
dat hij half-wijs is - om van erger dingen
maar niet te spreken. - Zie, 'k begrijp je wèl.
'k Verbaas mij niet over dat mal gedrag.
'k Weet wat die knaap voor je is. O ik verheug me
over zijn eedlen invloed en den omkeer
door hem gebracht in je zelfzuchtig hart.
Maar van den aanvang af heb ik doorzien
wat kwaad hij doet door 't stijven van je trots.
Je trots is 't, Walter, die je doet versmaden
om spot en laster uit den weg te gaan.
Uit trots verzuim je d'ergernis te mijden,
die zulk vreemd doen noodzakelijk verwekt.

En was dat noodig? - Neem den jonge' in huis
als aangenomen kind, kleet hem behoorlijk,
zie hem zooveel je wilt, maar neem in acht
den vorm, dien onze wereld eenmaal eischt.
Voel je dan niet, jij die zoo schrander bent,
dat je nooit slagen zult in 't groote werk
dat je begonnen bent, zoolang je uit hoogmoed
de menschen dwingen wilt zich gansch te voegen
naar elke gril, die 'n tiranniek gemoed
in zich voelt rijzen, zonder naad'ren uitleg?
Je houdt de mensch voor dom en laag en slaafsch.
Maar denk dat ook een slaafs geduldig dier
onwrikbaar koppig is in zijn instinkt.
Ontzie den mensch in zijn vooroordeel niet, -
en al de macht van schranderheid en geld
waarmee men heel de wereld kon verwinnen,
stoot zich te pletter aan een bot verzet.

MINNESTRAL.

Hoor! hoor! wat ze zegt!
Ze heeft recht, ze heeft recht!

VIOLA ROLLAND.

Meen je dat, jongen? Waarom help je dan niet?
Kom dan mee, luister naar reden,
'k zal je als eigen kind voeden en kleeden.
Nog is 't tijd, wijs niet af wat ik bied.

WALTER ROLLAND.

Viola! ik wil het niet! ik wil het niet.
Ik sluit geen wilde vogel in een kooi.

MINNESTRAL.

Goed zoo! dat 's mooi!
Maar bindt hem dan ook niet op een kruk.
In 't vrije zwerven ligt mijn geluk.

WALTER ROLLAND.

Zou ik jou, mijn vriend, los laten
om die menschen, die mij vreezen en haten?
jou, het allereerste wezen
dat mijn verborgen wonden heeft genezen,
jou, bij wie alleen ik mij vrij voel groeien,
bij wie zeldzame bloemen in mij gaan bloeien,
of je van een eiland kwam, waar wij twee

alleen geweest zijn, in een groote verlaten zee?
nooit! - nooit! - nooit! -
Laat ze lasteren en lachen en me verwenschen!
Zonder Minnestral doe ik niets voor de menschen.

MINNESTRAL.

O Lichtvader!
Wat moet ik nu doen om God te helpen? -
Moet ik netjes worden en schoentjes dragen
en mij met boordjes en dasjes plagen?
Een heertje worden in een salon?
als ik 't maar kon! als ik 't maar kon!

WALTER ROLLAND.

Je moogt niet! 't Is genoeg dat ik moet dulden
het mal en leelijk merk van onzen tijd.
Jouw zuivre groei blijv' van dien knoei bevrijd.

VIOLA ROLLAND.

Ook ik leef achter tralies, al zijn 't vergulde.
En veel bitters moest ik om je hooren,
want 't is me nu, als had 'k door jou verloren

den man, die mij lief is boven al;
maar 'k draag dat graag, als 't iemand helpen kan.
En wat doet Minnestral?

MINNESTRAL.

Ik zal komen.... ik zal mij bekeeren.
Ik zal een hoed dragen en schoentjes en zwarte kleeren.
Maar liever ging ik dood.
Is morgen goed? - Misschien wordt van nacht
mij uitkomst gebracht.
Lichtvader redt mij wel uit mijn nood!

KELLNERIN.

Heet U Minnestral? - Dit bracht iemand voor U

WALTER ROLLAND.

Wat is dat? - Wie schreef dat? Neem je in acht!

MINNESTRAL.

Goede tijding! - ik word gewacht,
Nog één nacht, nog één nacht....
Morgen, morgen wordt Minnestral zoet
met puntige schoentjes en 'n harde hoed....

Hij zal alles gedoogen:
hooge boorden en exteroogen.
Vaarwel, Goede Heer! - Goede Vrouw!
Onthou Lichtvader's woorden! - Onthou!....

WALTER ROLLAND.
Morgen? - Morgen?

Zesde tafereel.

*Nu is de storm uit 't Westen losgebroken
en over zee en duinen raast de wind.
't Vluchtig geworden kust-zand sliert gezwind
de stranden langs in slangelende strooken.
't Deemoedig helm blijft buigen, buige' en rekt
zich tot den grond, waarop het cirkels trekt,
in machtlooze onderwerping aan de slagen.
In 't bosch brak reeds al 't breekbre voor de vlagen,
't geteisterd loover gaf den houvast prijs
en dwarrelt hooploos op in 't wolkengrijs.
Wat schuilen kon zocht zich een veil'ge wijk
en liet aan rege' en storm alleen het rijk.
Door al wat zich nog opheft giert en bruist het,
ook door de struiken der valleien suist het
en schudt ze in wilden toorn - een enkle meeuw
trots wind-geweld met vleugelslag en schreeuw,
bijna verslage' in nooit ontweken strijd,
handhaaft zich stil een oogwenk, zeilt dan wijd
dicht onder de verbolgen wolken mee.
En achter al 't rumoer dondert de zee,
het angstig land achter der heuv'len hoede,
dreunend bedreigend, wit-beschuimd van woede.
't Is duistre scheem'ring, de verlaten streek,
tusschen het ouderhuis, dat Joost ontweek,
en Rensjes visschersdorp. Twee mannen duiken,
gehurkt, weg voor den storm bij eikestruiken,
goed toegerust, als heeren voor de jacht,
bij 't eenzaam zandpad houden ze de wacht.*

KUMMEL.

Nou, dat 's je weertje wel! - 'k moet je eerlijk zeggen:
ik was ook liever in m'n nest blijven leggen,
met een stevige borrel en 'n fijne sigaar.

PIET RUBBER.

'k Geloof je graag, lui beest! - hou nou je snater maar.

KUMMEL.

Zeg, meneer!

PIET RUBBER.

Wat nou weer?

KUMMEL.

Nee, maar zeg, verdomd,
geloof U nou nòg, dat die snotneus komt?

PIET RUBBER.

Ja, wis en waarachtig! - en doet-ie 't niet
dan neem ik jou in z'n plaats.

KUMMEL.

Nou geen flauwe kul, meneer!
die jongen zou gek zijn!,... is dat 'n weer!
Hoor es, meneer!

PIET RUBBER.

Nou dan?

KUMMEL.

Ik geloof dat ik 'm smeer.
't Regent door m'n jas heen op m'n huid.

PIET RUBBER.

Ga je gooi! Atjuu, man! Dat 's voor mij 'n dubbele buit.
Hoe eer je gaat hoe beter. 'k Begin 't al te berouwen
dat ik op zoo'n lafbek heb durven vertrouwen.

KUMMEL.

Zoekt U mot? - Zeg het dan.

PIET RUBBER.

Wou je vechten? - wat blief je?

KUMMEL.

Nee maar, zonder gekheid, wat schreef U in dat briefje?

PIET RUBBER.

Dat 's mijn zaak. - Komen doet-ie. Ik ken dat goedje.
Dwepers vang je onder een fluweelen hoedje,
of als vliegen op wat sentimenteele stroop.
Voor 'n beetje mystiek zijn ze allemaal te koop.

Mooi weer hoeft niet. Romantieke dwazen
gaan net als forellen bij storm-weer azen.

KUMMEL.

Zou 't nou verdomd 'n jongen of 'n meid zijn?

PIET RUBBER.

Nou vriend, die twijfel kun je aanstonds kwijt zijn.
Ik heb drie weken in de medecijnen gestudeerd?

KUMMEL.

Goeie God, meneer, wat wou je doen?

PIET RUBBER.

Doen? - niks. Enkel praten
Maar 'n beetje dringend.

KUMMEL.

Meneer, dat zaakje loopt verkeerd!
Als praten nou eens niet wil baten?

PIET RUBBER.

Dan heb ik overtuigende middelen hier....

KUMMEL.

Nee hoor! - een kind mishandelen - dat 's geen plezier.

PIET RUBBER.

Donder op dan! - 'n kind!! leg me niet te vervelen!
Ik zal 't zonder jou ook alléén wel klaar spelen.
Groote kindren als jij deugen niet voor dit werk.

KUMMEL.

Pas op, meneer, die jongen is bij de hand en sterk.
't Is een knap stuk jongen - 't zou zonde zijn.

PIET RUBBER.

Och kom! - heb je dat heusch ook al gemerkt?
Nou wees maar niet bang hoor, ik doe hem geen pijn.
Er wordt alleen wat op z'n gemoed gewerkt.

KUMMEL.

En laat je 'm dan weer gaan?

PIET RUBBER.

Laten gaan? - Ben je bedonderd?
Als-ie bekend heeft, wordt-ie eerst veilig afgezonderd,
tot z'n vriend behoorlijk is ader-gelaten.
Dan zullen we verder zien.

KUMMEL.

Je hebt makkelijk praten.

Die Rolland is om de bliksem geen doetje.

PIET RUBBER.

Nee! - om de maan niet, maar Piet Rubber evenmin.

KUMMEL.

Nou, maar ik heb in dat gevaarlijk karweitje geen zin.
Atjuu! Veel succes hoor, ik groet je!

PIET RUBBER.

Hola! vrindje! eerst uitvragen en dan er van door?
Nee, daarin wordt niet getreden, hoor!
Nou zul-je blijven!.... Voel je wat dit is?
de loop van een stevige bulldog met zes schoten -
en die zijn maar zelden alle zes mis.
Hoe is 't, broertje! - ga je? of ben je besloten?
Mopper je nog?

KUMMEL.

Doe dat ding weg. - Ik vraag je alléén:
geen onnoodig geweld aan een jongen. - Dat 's gemeen.

PIET RUBBER.

Tut! Tut! man. - Piet Rubber doet niets onnoodig.
Zulke vraagjes zijn heelemaal overbodig.

Ik meen het verdomd niet kwaad met dien jongen.
 Maar 't moet uit zijn met z'n rare bokkesprongen.
 Daar hoor ik 'm al! - Hij zingt weer 't hoogste lied -
 Net iets voor hem. - Maar van die drukte hou ik niet.
 Kruip jij wat hierachter, en dek je.
 Maar hem hou je in 't oog, hoor! Ik begin een gesprekje.
 Hier neem die halsdoek mee, om z'n mond te stoppen
 als-ie onverwacht te veel kabaal gaat schoppen.

KUMMEL.

Te bliksem! - er zijn er twee!
 de rakkert nam gezelschap mee...
 Nou is 't mis!

PIET RUBBER.

Hou je smoel toch - stil! - en achteruit.
 En goed begrepen? Klaar met je doek als ik fluit.

*Nu komen Joost en Rensje, hand in hand.
 Joost zingt luid-op, al stromplend door het zana.*

MINNESTRAL.

Hoezee! - ik zing voor de wind.
 Voor de wind, die mijn stem verslindt.

Wil je nog meer, jou hongerige jongen!
Hier dan! - hoezee! - mijn wilde vrind!
Ik ben nog lang niet uitgezongen -
Hei! lustige, gulzige roover - neem mee!
Hoezee! voor de wind! Hoezee!

RENSJE.

Ach Joost, niet doen! - niet zoo hard, - ik ben bang!
Dat is God verzoeken, met je gezang.

MINNESTRAL.

O Rensje, had ik maar harder klanken,
ik wil God niet verzoeken, maar danken, danken!
kon ik maar zingen met zee-geluid,
dat het donderde boven de stormen uit.

RENSJE.

Ach, Joost, hoe kun je zoo lustig wezen?
In den schrik'lijken nacht....

MINNESTRAL.

Ik heb mijn boodschap goed volbracht....
God krijgt zijn hulp, de wereld zal genezen.

Nu doet de wind erg wild en uitgelaten,
hij is jaloersch, - maar 't zal hem toch niet baten.

RENSJE.

Hoe weet je 't, lieve Joost?

MINNESTRAL.

Hij zeide 't mij,
die mij de boodschap gaf. Zoo straks bij 't donk'ren
zag ik daar over 't duin, van uit het Zuid,
Lichtvader's ronde wagen flonk'ren
die zeilde, als een ballon, zonder geluid
tegen den storm in, als 'n visch tegen 't tij -
Daar stond hij weer, zijn vrouw stond aan zijn zij,
zijn vrouw, nog mooier dan de regenboog.
Toen spraken zij mij zoo vertrouwlijk toe -
Zoo heel gewoon, zooals ik 't jou nou doe -
'k voelde zijn adem, toen hij overboog.

RENSJE.

En was het goed?

MINNESTRAL.

't Was goed. Ik werd geprezen -

'k hoef geen verraad, geen neerlaag meer te vreezen.
Ik deed mijn werk, - de wereld zal genezen!

RENSJE.

En kom je nu weer thuis? voor goed? bij mij?

MINNESTRAL.

Deze ééne nacht nog, dan is 't al voorbij! -
Lichtvader zei 't, - nog één karwei - en morgen,
morgen mag 't stormen, dan is 't hooi geborgen.

RENSJE.

Wat moet je doen? - Wat ga je weer beginnen?
Blijf in zoo'n akeligen nacht toch binnen.

MINNESTRAL.

Ik kreeg een briefje, dat ik werd gewacht
hier bij dien boom, bij 't vallen van den nacht -
dan zou mijn vaandel op de vesting staan -
Lichtvader zei: 't was goed, en ik moest gaan.

RENSJE.

Ach God, Joost, doe 't niet! - ach God, ik smEEK 't je!
Je hebt geen jas, - 't is zoo guur, - de regen doorweekt je.

Niet van nacht, Joost - nu niet, - een andre keer.
Niemand zal je nog wachten in zulk helsch weer.

MINNESTRAL.

Foei, Rensje, wat ben je weer bang en benauwd.
Was je moeder dan niet met een visscher getrouwd?
'k Verdraag wel wat regen, ik ben niet van zout.

RENSJE.

Geloof me, Joost, ik stond hier nacht aan nacht,
ik heb hier nacht aan nacht op jou gewacht -
En gistren kwamen al die mooie spoken
en hebben vreemd van jou en mij gesproken.
De vlinders, de bijen, die oude, oude man
met z'n ceintuur van klimopblaren an, -
ze deden zoo ernstig en zoo gewichtig,
ik hoorde ze zeggen: 'voorzichtig! voorzichtig!'
't Was al maar momp'len en hoofdschudden en fluisteren
en de boomen leken verschrikt te luisteren....
de blare' en 't gras, 't was alles even stil,
zoo iets angstigs en akeligs was er op til,

het werd me zoo eng, ik gaf een harden gil,
en begon te huilen, - toen stove ze uit mekaar.

MINNESTRAL.

Wat zeiden ze van mij?

RENSJE.

Wist ik dat maar!
't Was waarschuwen, waarschuwen, zacht of zwijgende,
voor iets heel ergs, en dichtbij dreigende.

MINNESTRAL.

De storm....

RENSJE.

Och nee, Joost, 't was om jou.
Och blijf toch niet.... ik werd zoo graag je vrouw -
in een net boerehuisje, met groote ruiten,
en een Zondagsche kamer met een rood-gestreept kleedje.
Ach Joost, doe toch voor je Rensje een beetje!
Niet alles voor de wereld.... blijf nou niet buiten....
Ga mee naar ons huis.... Moeder vindt 't wel goed..

MINNESTRAL.

Och arme, lieve Rensje - het moet, het moet....
nog tot morgen geduld!... dan is 't leed geleden.

RENSJE.

Je dee al zoo véél, Joost, wees nou tevreden.

MINNESTRAL.

Rensje, wil je me verdrietig maken?
Moeten we kwaaiie vrinden raken?
Ga dan heen, lieve Rensje, gauw!
Morgen, morgen ben ik heelemaal voor jou.

RENSJE.

Is 't heuschjes, heuschjes waar?
Nou atjuus, lieve Joost, dan ga ik maar,
maar wees erg voorzichtig, en wacht niet lang,
denk, Rensje is bang....
Nacht Joost!

MINNESTRAL.

Nacht Rensje!

*Zij kust hem en gaat, in haar doek gehuld.
Joost zwijgt, kruist d'arme' en wacht met kalm geduld.*

PIET RUBBER.

Minnestral!

MINNESTRAL.

Ja, Satan, present!

PIET RUBBER.

Minnestral!

MINNESTRAL.

Hou je mond maar! Ben je niet herkend?
Jij hoeft je geen driemaal aan te dienen,
gevallen Prins van de Contramine.

PIET RUBBER.

Drommels! Je hebt al goed geprofiteerd
van wat je baas je heeft geleerd.
Hij is nu zeker tot de hausse bekeerd,
en gaat eerstdaags met jou op reis
naar het heroverde Paradijs.
Is jelui costuum al in de maak?

MINNESTRAL.

Zeg je boodschap, aardige snaak!
Riep je me hier alleen voor je grappen?

PIET RUBBER.

Jij zelf begon met moppen te tappen.

MINNESTRAL.

Gebruik je tijd, man van zaken!
We zijn hier niet om praatjes te maken.

PIET RUBBER.

Goed zoo! - uitstekend! - daaraan zie ik nou
dat je 'n man bent, en geen vrouw.

MINNESTRAL.

Wat ik graag nader bewijzen wou,
met dezen knuppel op je neus.

PIET RUBBER.

Hoor eens aan, wat 'n dappere reus!
Je bent een heldhaftig kereltje, heusch!
't Spijt me dat ik je heb verdacht
van lidmaatschap van 't zwakke geslacht.

MINNESTRAL.

Zul je nu eindelijk uitspreken, schoelje!
Waarom riep je me hier? En wat bedoel je?

PIET RUBBER.

Kom, beste vent, niet zoo dol en dwaas!
Omdat ik nu ruzie heb met je baas
kunnen wij daarom geen goeie maatjes blijven?
Ik riep je hier heusch niet om met je te kijven.
Daarvoor vind ik j'een veel te gezellige guit,
met je heldere kijkers en je eerlijke snuit,
een veel te geestig, pittig, jolig bij de handje,
een veel te joviaal en rondborstig klantje,
veel te monter en veel te origineel.
Kom beste, ouwe jongen! 'n beetje fideel!
vlieg iemand die 't goed meent, niet direct naar de keel.
't Is niet, dat ik wat temp'rament niet mag,
integendeel, vent, 'k heb sympathie voor jouw slag.
Geef m' een poot, jongen, je bevalt me kolossaal,
je staat boven 't gewone, je bent geniaal! -
Hallo, Kere! - 'n handslag! - we worden vrienden.
En daar zal je je stellig beter bevinden,
dan bij die vrindschap met die heele voornamen
die zich eigenlijk voor een boerekiel schamen,

die zelf blijven leven heel weeldrig en correct,
en dulden dat jij wordt gesmaad en begekt
om je eenvoud en je povere kleedij....
dat zou je niet ondervinden van mij.

MINNESTRAL.

Maak voort! Maak voort!
Je bent nog niet waar je hoort.
Je staat nog met de waarheid te vrijen,
maar die geeft je toch daad'lijk de bons -
de leugen mag je veel beter lijn.
Steek, wesp! verveel me niet met je gegons.

PIET RUBBER.

Verdomd, beste man! ik wil je niet bedriegen,
ik ben oprecht, als 'k zeg, dat 'k je bewonder.

MINNESTRAL.

Je bent het meest oprecht, door 't allermeest te liegen.
Roem 't licht niet, mol, kruip gauw weer onder,
daar ben je 't veiligst in je donkre gangen,
en waag je niet aan vlinders vangen.
Doe naar je hart, schelm, geef lucht aan je haat!

Open de zweer, stort uit je felste-kwaad,
dan doe je mij en jou nog 't meeste goed -
sluit het niet op, dat geeft bederf in 't bloed.

PIET RUBBER.

Wil je me tergen? - weet wèl wat je doet!

MINNESTRAL.

Ik wil en ik weet! - O ik wil en ik weet.
Ik weet nu waarom ik Minnestral heet.
Het licht komt al dicht(er) en dicht(er).
En mijn wil stijgt al licht(er) en licht(er).

PIET RUBBER.

Luister, jongen, maak me niet giftig,
ik ben van nature tamelijk driftig....
ik heb óók een wil.

MINNESTRAL.

Juist, man, doe als ik zee!
Giftig of niet, voor den dag er mee!

PIET RUBBER.

Hou je mond, - wees stil!
Je schijnt te denken dat ik maar wat wou mallen,

maar dat zou je bliksems tegenvallen.
Hou je me voor een hond zonder tanden?
Zie je dit dingetje in m'n handen?...
dat kon ik van schrik wel eens los laten branden
als je weer zoo erg hardop gaat spreken.

MINNESTRAL.

Goed zoo! - de wesp gaat eindelijk steken.

PIET RUBBER.

Jongen, - voor 't laatst, - hoor mijn goeden raad!
Bedaar, en wees stil, - dan doe ik je geen kwaad,
jou, noch je baas. - Ik geef je de kost, -
en zoodra hij je vrijkoopt, word je verlost
en verder kraait naar 't gebeurde geen haan.
Maar ben je stom genoeg mij te weerstaan
bij God, jongen! 't is met je leven gedaan.

MINNESTRAL.

Lichtvader! ik begrijp....
je hebt mij goed geraden,
de kroon is 't van mijn daden,
de zoete vrucht is rijp.

Laat vrij gaan, deugniet, doe je schurkenplicht!
probeer jij maar de vonk te dooven -
Ik heb de liefdebrand gesticht,
niemand kan meer mijn glorie rooven!
Ik heb de dijken doorgestoken!
de wateren zijn losgebrosen,
doe wat je wilt, je kunt den stroom niet stelpen.
Doe naar je hart, je zult God helpen -
Je zult mijn koning bevrijden
en het groote werk doen gedijen.

PIET RUBBER.

Wat sta je te zwetsen? Verwacht je wondren?
Hou zulke onnoozele smoesjes maar bij je.
Dacht je mij dáármee soms te bedond'ren?

MINNESTRAL.

Nu weet ik wat komen gaat. Maak voort!
Het eind is zegepraal en heerlijk begin.
Nu zul je juist doen naar mijn liefste zin.
Rechtop wil ik staan voor de donkere poort,
en de zwarte geheimen in wandlen,

bij het licht van heldhaftig handlen.
 Zoo zal ik tot het einde toe lustig wezen.
 Geen tijd zal ik hebben tot tobben en vreezen -
 Verwinnen wordt mijn laatste daad.
 Ik zegevier door wie mij verslaat. -
 God krijgt zijn hulp, de wereld zal genezen!

PIET RUBBER.

Nog eens voor 't laatst, Kanalje! - hou je bek!

MINNESTRAL.

Hoezee! Hoezee! - mij krijg je niet gedwee!!!
 God krijgt zijn hulp!!! De wereld zal genezen!!!

PIET RUBBER

Wat! bijt je terug? valsch kreng! ben je gek?
 Hier, stop z'n mond.

MINNESTRAL.

Arme Rensje!

*De beide mannen naderen den jongen,
 de tweede sluiks van achtren met den doek.
 De knaap stelt zich te weer - doch vóór den strijd
 valt reeds het zwart tooneeldoek stil en langzaam.
 En de muziek, zich luid en wild verheffend,
 zingt van verwoeden, snel beslisten kamp.*

*Dan volgen tonen, somber, droef en plechtig,
de doods-klacht om een jong verslagen held.*

*En dan een fijne teedre melodie,
vol inn'ge weemoed en vol zacht verwachten,
als schuchtre vogelstem bij dageraad.
En als het donkre doek van één gaat, ziet men
weer het verlaten landschap, maar thans blijer
in 't hoopvol licht van de eerste morgenschemer.
De storm verstillde, enkle sterren tintlen
tusschen de dunne wolken, en een glans
van teeder-rood voorspelt der zonne komst.*

*Op de eigen plaats, waar klonk zijn laatste roep,
ligt Minnestral nu levenloos gezonken,
in één gezakt, als zocht hij iets op de aard,
een roode doek sluit strak om neus en mond.
Zachtjes, onhoorbaar, naadren nu in 't rond,
als schuwe reeën op hun weide-grond,
als de voorzicht'ge, schichtige konijntjes,
duin-elve' op trippelvoetjes, lucht en fijntjes,
de geesten van libellen, bije' en vlinders,
Woudvader eind'lijk, midden in zijn kinders.
Ze naderen den doode, eerbiedig stom,
en zetten zich in wijden kring ringsom.*

WOUDVADER.

Och! Och! Och! -

Wie had dat gedacht, nu overleef ik hem nog!

Kindertjes, kindertjes, waar waren jelui toch?

Geitemelkers, nachtvlinders en uilen,
konden jelui niet snorren en huilen?
Elven en kabouters!
jelui leelijke stouters,
waar bleef je met jelui dwaallichten?
Waarom heb je niets uit kunnen richten? -
Foei! foei! al mijne kind'ren!
Kon jelui dit niet verhind'ren?
Moest dit onder mijn oogen gebeuren?
Mijn oogen, te oud om te treuren?

ELVEN.

De wind was zoo woest aan 't razen,
al onze lichtjes zijn uitgeblazen.

VLINDERGEEST.

Niemand van ons geslacht
gaat bij zulk stormweer op jacht,
die groote, vliegende waterdroppen
slaan ons te hard op de zachte koppen.

KABOUTER.

Ik wou nog een dwaallicht gaan halen

maar 't woei zoo geducht, ik ging zelf verdwalen.

VLINDERGEEST.

Wij hadden werk genoeg ons te verstoppen.
Nu is 't te laat, nu moeten wij 't wel kroppen.

ELVEN.

Toen 't even luwde, maakten wij elven
mensen-voeten-gerucht,
en joegen het tweetal snel op de vlucht,
toen ze bezig waren een graf te delven.
Maar voor 't leven was 't te laat
en bedreven was 't kwaad.

BIJENKONING.

Daar viel niet veel te doen, wij dragen 't beter stil.
't Werd boven ons beschikt, het was zoo Moeders wil.
Hier was een wichtig kampspel van voornamer machten.
Daar zijn we niet in tel met onze teere krachten.

WOUDVADER.

Och, dat ik op mijn jaren dit nog zie!
Was ik nog jong, wat zou ik tiere' en schelden!

Want och! want och! wat vinden wij maar zelden
nog bij zijn soort een beetje sympathie.
Het schreien gaat mij niet heel best meer af,
maar klaagt! mijn kinders, klaagt! - we hebben reden.
Want, is 't niet waar? 't was bijster lang geleden
dat een van zijn slag zóóveel om ons gaf.

ZANG VAN GEESTEN EN ELVEN.

Ach! - Ach! - Ach! -
O booze nacht, o droeve dag!
hier ligt de laatste van zijn slag
die ons was goed gezind. -
Nu is al 't menschevolk ons vreemd,
nu kennen wij in bosch en beemd,
geen van hen meer als vrind.
Ach, moeder, waarom kon 't gebeuren?
De regen en de ruwe wind
hebbe' ons verjaagd, hebbe' ons verblind,
nu rest ons enkel treuren -
nu rest ons enkel zacht beklag!
Ach! - ach! - Ach! -

O booze nacht! O droeve dag!

BIJENKONING.

Kom! Kom! genoeg! - het licht komt met zijn lusten,
de morgen brengt zijn zorgen en zijn werk.
Ik zie al minder wolken aan het zwerk,
het loover droogt, de wilde winden rusten.
Duizenden worden er van ons verslagen
die sterve' als helden, zonder rouw of klacht.
Hij heeft zijn wèlgewilde werk volbracht.
Wij moge' ons niet met klagen langer plagen.
Wij zijn geschoold in een gestreng leer.
Wij malen om geen gruwel min of meer.
Wie treurt om 't blad zoolang de boom nog staat?
Wie acht de vrucht bij 't rijpen van het zaad?
Wie telt het lijf bij 't groeien van den geest?
Elk lichaam sterft, maar elke wond geneest.
Zie! 't jaar geeft ons voor 't laatst een mooien dag.
Benut die wel, en laat ons levensfeest
zich niet verduistren door te lang beklag.
't Vreeslijke leeft alleen door wie het vreest.

RENSJE'S STEM.

Joost! Joost! - -

WOUDVADER.

Daar klinken menschenstemmen, hoort!
Ze komen hem zoeken, voort! kinders, voort!

VERSCHILLENDE STEMMEN.

Joost! - Joost! - Minnestral!

WOUDVADER.

De duinen in, kinders! - het bosch in! snel!
Vaarwel! mijn goeie vrindje! - vaarwel!
Ik zal je toch blijven beklagen -
Ik ben ook zoo oud van dagen.
Zoo'n vrindje als jij kan ik niet meer verwachten.
Dat worden eentonige nachten! - - -

*De kring van luchte wezens breekt en spreidt zich.
Het roode licht wordt warmer en verbreidt zich.
De luide menschenstem klinkt overal,
en men roept zoekend 'Joost' en 'Minnestral'.
Rensje voorop, Rolland, Joost's vaar en moer,
Viola Rolland, jager, knecht en boer.*

RENSJE.

Joost! Joost!

O ik zie hem, - daar ligt-ie, - net waar ik hem verliet, -
 Joost! - och, Joost! - ach God, hij hoort mij niet.
 Ach, kom toch menschen! - hij is ziek! - kom toch gauw!
 Joost! wat heb je jongen? Waarom lig je daar? -
 Ben je flauw?
 Hier, jongen, sta op, wat zoek je daar op den grond?
 En wat moet die benauwde doek voor je mond.

GOVERT MATTIJS.

Stil Rensje, laat mij er eens bij....
 Ach, ik dacht het wel - hij is koud - 't is al gedaan.

RENSJE.

Neen! - Neen! - dat kan niet - laat me begaan.
 Hulp, menschen, hulp....
 Och jongen, waarom heb je me dit gedaan?
 Waarom heb je ook niet mee willen gaan?

VROUW MATTIJS.

Wat is 't met hem? - Is-ie-dood? - Is-ie vermoord?
 Ach God, waarom gaf-ie ook niet om 's Heeren woord?
 Zoo moest het wel afloope.... Ach genadige Heer,
 M'n eenigste!

WALTER ROLLAND.

Is 't te laat?

GOVERT MATTIJS.

Ze hebben 'm gesmoord,
met een doek. - Arme bliksem! - en zoo jong en sterk.

WALTER ROLLAND.

Minnestral!

RENSJE.

Joost, och Joost, antwoord nog één keer!
vandaag zou je heelemaal voor mij zijn,
vandaag zou alles geleden en alles blij zijn....

GOVERT MATTIJS.

Van welke duivels is dat helsche werk?

VIOLA ROLLAND.

Vermoord - arm kind! Ziedaar het bitter eind
van slecht beraden overmoed en trots -

VROUW MATTIJS.

Mevrouw! het is de wrake Gods.
Hoe dikwijls heb ik hem voorgehouën

minder op z'n eigen zelv's te vertrouwen -
en al z'n heil op den Heere, Heere te bouwen.
Maar hij zat vol snoode hoovaardij.
Hij was altijd even koppig en eigenwijs er bij.
Ach m'n eenigste!

GOVERT MATTIJS.

't Waren er twéé - voor één was hij te rad.
O! As 'k die beesten in mijn knuisten had -
Wat kwaad deed hen zoo'n arme jongen toch? -
Hij was wat vreemd, maar toch een goedig joch.
Die Godvergeten beesten!

WALTER ROLLAND.

Man! - Ik weet,
ik weet waardoor hij stierf, waarom hij streed.
Mijn Minnestral! geen vaar, geen moeder kent
een scheidings-smart als ik. Ik zag wel dood,
ik kende ellende en wreedheid, zorg en nood,
maar nooit drong noodlot's zwaardslag zoo diep dóór
in 't leven van mijn leven. Ik verloor

in hem het licht, dat zich als fijne band
van 't leven tot een hooger leven spant -
De wonderstraal die mijn vertrek verguldde,
en mij mijn doen voor d'eigen blik onthulde.
Met hem verdroogt voor goed de zuivre bron
die bloemen lokte, waar vóór hem de zon
het barre zand verschroeide zonder baat.
Wat word ik nu! nu hij mij eenzaam laat?

VIOLA ROLLAND.

Een zeldzaam kind - vol geest en edelmoed,
maar niet berekend voor 't gewone leven,
toch moeten wij hem, ouders! eere geven
hij deed in korten tijd veel goed....

RENSJE.

Hij wist... hij wist... wat er gebeuren zou!
'k Had hem gewaarschuwd! Hij zei: morgen! morgen!
dan mag het stormen, dan is 't hooi geborgen.

WALTER ROLLAND.

O, ik versta! - O kind, vol vaste trouw,

hij wilde voor het werk zijns levens zorgen,
en mij ontslaan van wat mij hind'ren zou.
Ouders, beschrei den zoon, als 't zeldzaam kruid
dat ééns in eeuwen maar uit d'aarde spruit,
maar klaagt niet om zijn korten levensduur.
Hij was de vonk, die stichtte ondoofbaar vuur.
Zoo vreemd gewas verdraagt geen lange jaren,
en niet ons leven, leelijk en gewoon.
Maar weet! hij werd mij lief als eigen zoon,
en wat hij liet zal 'k koestren en bewaren.

GOVERT MATTIJS.

Kreeg ik die godvergeten schurken maar
ééns in mijn vuisten.

WALTER ROLLAND.

Vader! ik bewaar
de wraak als mijn recht. Want ik ken ze en weet,
welk vijand hij zich koos, en wie dit deed.

VROUW MATTIJS.

De wrake is aan den Heer!

VIOLA ROLLAND.

Wie denkt aan wraak!
Beklaag die wezens, die nog menschen heeten
en zoo laag staan, zou'n die ons doen vergeten
onze eigen menschlijkheid? Wreke is geen taak
voor 'n edel mensch. Beklaag, - betreur, - vergeef!

WALTER ROLLAND.

Zou ik een fellen drang, zoolang ik leef,
versmoren uit beredeneerde meening? -
Zou ik mijn hart verdoemen tot versteening
waar het van levend-gloeiende aandrift ziedt?
Bij God, ik leid den drift, maar doodt hem niet.
Wij zijn vergeldings wit en werktuig tevens.
Nu straft het mij, dat 'k zooveel jaren levens
mij van wat ik verachtte heb bediend,
en waar ik vijand was, mij hield als vriend.
Neen! ik zweer wraak, meedoogenlooze wraak,
als mijn gerechte, heil'ge levenstaak,
niet aan het domme werktuig dat hem moordde

maar aan het hoofd, waartoe die hand behoorde.
Dat is de vijand, die 't betaamt te haten,
niet deze of gene, maar de gift'ge geest,
in strijd waarmede hij 't jonge lijf moest laten.
Zoo dient mijn wraak gewrook'ne en wreker 't meest.
Zoo heiligt de vergelding en geneest.

Geschreven te Langenschwalbach Aug. 1906.